

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1890. Första Kammaren. N:o 38.

Fredagen den 16 maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 9 i denna månad.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 53, till Konungen, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel.

Vid föredragning af sammansatta stats-, banko- och lagutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 7, angående anvisande af ersättning till utskottets kansli, biföll kammaren hvad utskottet i memorialet hemställt.

Vid föredragning af sammansatta stats- och lagutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 8, angående anvisande af ersättning till utskottets kansli, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemställt.

Vid föredragning af Riksdagens andra särskilda utskotts under gårdagen bordlagda memorial n:o 5, angående aflöning åt dess tjänstemän och vaktbetjente, biföll kammaren utskottets i memorialet gjorda hemställan.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Första Kammarens tillfälliga utskotts nästlidne dag bordlagda utlåtande n:o 16.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande särskilda utskottets för behandling af förslag angående ändrade bestämmelser med afseende på de allmänna läroverken och pedagogierna den 14 och 15 i denna månad bordlagda memorial n:o 4, i anledning af dels återremisser, dels kamrarnes skiljaktiga beslut rörande de af utskottet i dess memorial n:o 3 framställda förslag till sammanjemkning af kamrarnes olika beslut rörande vissa punkter af utskottets utlåtande n:o 1.

*Förfallen
fråga om
lönerreglering
för lärare
vid allmänna
läroverk.*

1 punkten.

Herr Förssell: Det är visst bäst, herr grefve och talman, att börja med en ursäkt för den förmätenhet, till hvilken jag kommer att göra mig skyldig, genom att bestrida den mening, som i denna kammare har stöd af höga och vördnadsvärda auktoriteter, genom att framställa ett yrkande, som kan förlänga riksdagen med en eller annan dag. Min ursäkt är dock icke så alldeles förkastlig. Den ligger dels uti intresset för denna, sedan ett årtionde sväfvade lönerregleringsfråga för lärarecorp- sen, — dels uti det ännu djupare intresset för de stora konstitutionella spörsmål, som utskottet har besvarat på ett, enligt min tanke, förderffbringande sätt.

Grunderna för denna min ärliga öfvertygelse skola kanske icke öfvertyga kammaren, men de må åtminstone förvaras i dess protokoll och jag skall försöka att utveckla dem så godt som mina, mera än vanligt svaga, krafter förmå.

På förhand vill jag likväl hafva betonat, — till förekommande af missförstånd — att jag visserligen icke gillar det Andra Kammarens beslut, genom hvilket lönerregleringen beviljats under förbehåll, bland annat, af att latinet skulle uppskjutas till sjetten klassen och till på köpet utan någon ökning i de åt latinet i dessa klasser nu anslagna timmar. En sådan 4-årig latinkurs för alla Sveriges allmänna läroverk är ett pedagogiskt mellanting, hvars värde jag bekänner mig icke kunna uppfatta. Den form, som Andra Kammaren valt för att framlägga dessa sina önsknningar, är också, enligt min tanke, otillbörlig, synnerligen därför att ett dylikt afgörande domslut uti en så grannliga fråga förutsätter en sakinsigt, som den Andra Kammarens beslutande majoritet icke besitter.

Slutligen beklagar jag beslutet därför, att det icke är och icke kan vara någonting annat än ett förklädt afslag å lönerregleringen. Detta mitt påstående, som icke är utan sin vikt, är det icke heller svårt att tillräckligen styrka.

Så vidt beslutet skall hafva någon mening, måste det innebära, att lönerregleringen icke kan verkställas och lönerna icke utbetalas, förr än undervisningen i latin, vid samtliga Sveriges allmänna läro-

verk, blifvit framflyttad till sjetta klassen. Men denna framflyttning innebär en sådan rubbning af skolans läseordning i nästan alla klasser och i nästan alla läroämnen, icke blott på latinlinien, utan äfven på den reala linien, att endast uppgörande på papperet af det nya skolschemat med svårighet skall kunna hinna verkställas inom utgången af detta år. De sakkunnige ledamöterna i denna kammare skola säkerligen gifva mig rätt deri. Förändringarne åter i verkligheten innebära någonting vida allvarsammare. De innebära nemligen, att alla de betydande lärarekrafter, som hittills varit afsedda att användas för latinundervisningen i fjerde och femte klasserna och dertill fått sin särskilda utbildning, med ens skola blifva för detta ändamål öfverflödiga och att med ens skall uppstå behof af lärarekrafter, särskildt utbildade för de nya ämnen, hvilka i dessa klasser skola träda i latinets ställe. Men en sådan omflyttning af de lärarekrafter, genom hvilka undervisning meddelas, är en så svårlöst uppgift, att äfven den mest fanatiska reformifrare lärer medgifva, att den samma icke kan verkställas utan en ganska rundlig öfvergångstid och att dess verkställande från och med början af 1891 är en — omöjlighet. Deraf följer åter helt naturligt, att om Andra Kammarens beslut blefve Riksdagens, så vore det helt enkelt överställbart och måste genast besvaras med en ny kongl. proposition om återställande af de gamla anslagen, så vidt eljest Kongl. Maj:t skall hafva medel tillgängliga att under 1891 gifva lärarne någon som helst aflöning. Jag tror, att man deraf är berättigad till den slutsatsen, att de herrar och män, som uppställa detta vilkor, antingen velat tillintetgöra löneregleringen eller också icke så noga betänkt den praktiska betydelsen af hvad de sjelfva besluta.

Men deraf att jag sålunda — i likhet säkerligen med de fleste af denna kammares ledamöter — anser Andra Kammarens beslut olämpligt, otillbörligt och framför allt utförbart, deraf kan jag för min del alls *icke* draga den slutsatsen, att blotta uppställandet från Andra Kammarens sida af ett sådant vilkor nödvändigt skall medföra, att läroverksanslaget förfaller. Tvärt om. Ses saken ur nyttans och ändamålsenlighetens synpunkt, då är det mina ärade motståndare inom utskottet det tillkommer att gifva svar på den frågan: hvartill, i all verlden, skall det tjena, att på detta sätt förvägra gemensam votering och kasta alltsammans öfver bord?

Med denna fråga vill jag tillika hafva gått litet tillrätta med den retliga stämning, hvilken spelat en icke så liten rol i denna fråga inom kammaren. Jag vet — från de enskilda samtalen att man svarar mig: Jo, det tjänar till, att häfda Konungens rätt, att fritt förfoga öfver läroverkens organisation; det tjänar till, att förekomma obehörigt tryck från Riksdagens sida å denna Konungens handlingsfrihet; det tjänar framför allt till att visa Andra Kammaren, att Första Kammaren icke är med om sådana dess tilltag och att dessa derför icke skola hafva någon framgång.

Förträffligt! Jag är så godt som någon af denna kammares ledamöter med om att häfda Konungens prerogativ — Riksdagens rättigheter oförkränkta — men begär också, att få pröfva de medel och de utvägar, som föreslås till ändamålets vinnande. I all politisk

*Förfallen
fråga om
lönereglering
för lärare
för allmänna
läroverk.*
(Fort.)

*Förfallen
fråga om
lönereglering
för lärare
vid allmänna
läroverk.
(Forts.)*

konst är ju hufvudsaken att träffa det rätta tillfället och de rätta medlen för att förverkliga sina syften. Ett felgrepp derutinnan medför lätt nog, att man hjälper sina motståndare och stjälpes sig själf. Men, herr grefve och talman, det är just ett sådant felgrepp, som, enligt min tanke, det särskilda utskottet nu tillstyrker Första Kammaren att begå.

Hade det varit möjligt att, vid ärendets behandling i Andra Kammaren, från talmansplatsen förklara och konstitutionellt vidhålla, att ett dylikt vilkor icke kan intagas i propositionen om anslaget beviljande — då hade visserligen försöket, att på detta sätt utöfva en påtryckning å Konungens handlingsfrihet, varit qväfd i sin linda. Jag vet icke, huru vida derom varit fråga, men med all säkerhet kan den fråga *numera* icke uppkomma.

Eller också — om konstitutionens tolkare kunde förklara, att löneregleringen, såsom af båda kamrarna till siffror och allt bifallen, sålunda är af Riksdagen antagen, men att det af Andra Kammaren ensidigt uppställda vilkoret deremot är förfallet, och om samtliga vederbörande åtog sig att handla derefter — ja, då vore också Andra Kammarens afsigter tillintetgjorda. Jag har dock icke hört, att någon vederbörande ens tänkt åt det hållet; och hvad särskilda utskottet beträffar har det tänkt och tillstyrkt raka motsatsen, eller att anslaget — redan nu skulle vara förfallet.

De begge nu antydda utvägarne hade åtminstone haft den förtjensten, att de ledt till det mål, som Första Kammarens majoritet kan antagas åsyfta. Men den af särskilda utskottet tillstyrkta utvägen leder — till raka motsatsen!

Det är ju denna påtryckningen å Kongl. Maj:ts handlingsfrihet, som man framför allt skyr och vill undvika. Men den påtryckning, som ligger i anslaget utlofvande under vilkor af en viss ändring i skollagen, består icke blott i lockelsen af anslaget, utan den består ännu mera i hotet, att om lagändringen icke beviljas, så är anslaget förfallet. Så vidt jag kan fatta, gifves det i sakens nuvarande skede, en enda utväg att undanrödja påtryckningen af denna lockelse och af detta hot, och den utvägen består i att verkställa gemensam votering och så, genom samlade röster, bortvotera vilkoren. Men nu kommer det särskilda utskottet och förkastar denna utväg och bjuder oss i stället att vägra gemensam votering, att genast förklara anslaget förfallet, blott därför att Andra Kammaren behagat uppställa ett dylikt vilkor.

Ja, hvad man genom ett sådant tillvägagående skall visa Andra Kammaren, icke är det att dylika dess tilltag sakna framgång, utan tvärt om, att ingenting kan vara mera framgångsrikt; enär det ju efter den betan skall vara klart, att ingen annan magt på jorden kan taga bort de anslagsvilkor, som Andra Kammaren uppställt. Hvad man med ett sådant tillvägagående skall hafva beredt Kongl. Maj:t, ja, det är kanske en formel frihet från påtryckning ifrån Riksdagens sida, men det är tillika ett så mycket mera kånbart beroende af påtryckningar från Andra Kammarens sida; enär det efter den betan skall vara klart, icke blott att anslaget nu är förfallet, utan att denna lönereglering aldrig kommer att blifva beviljad, förr än antingen

Kongl. Maj:t uppfyller Andra Kammarens ensidigt uppställda vilkor — eller också Andra Kammarens majoritet godvilligt uppgifver detta vilkor. Men regeringen vet, såväl som någon annan, att denna majoritet icke minskas utan växer, att den i en fråga som denna aldrig ändrar sina åsichter, och att den aldrig frivilligt eftergifver sin magt, aldra minst en sådan som man nu gifvit densamma till skänks.

Kan man nu — jag frågar ödmjukt denna kammares högt upplysta ledamöter — tänka sig någonting ändamålsvidrigare än detta så kallade försök att häfda Kongl. Maj:ts prerogativ? Man beskärmar sig ljudligen öfver otillbörligheten af att på detta sätt sätta tumskrufvar på Kongl. Maj:ts regering och, i sin ifver att hålla sig obe-smittad af all sådan styggelse, lemnar man så helt beskedligt apparaten åt Andra Kammaren, att dermed förfara efter godtycke, att dermed skrufva och pressa så mycket och så länge som den behagar. I förskräckelsen för tortyrredskapet, afsäger man sig godvilligt den magt. som Första Kammaren dock ännu har, att i högsta nöden och efter bästa förmåga vrida skrufvarna tillbaka, d. v. s. att i gemensam votering bortvotera vilkoret?

Kan man väl tänka sig, något mera raffineradt sätt att göra Kongl. Maj:ts regering ohjelpigen beroende af Andra Kammarens vilkor, än just denna förklaring, att Första Kammaren uppgifver sina rättigheter och reducerar sitt inflytande på anslagsfrågans utgång till noll?

Situationen, herr grefve och talman, framkallar för mig bilden af en man, som hurtigt och raskt skyndar fram för att med ett klubbslag befria sin vän från en närgången motståndare. Klubban svänger, slaget faller, men slår — icke motståndaren, utan vännen och den slående sjelf till marken. — Meningen var nog god. Det var blott en liten skefhet i ögat, en liten svaghet i handleden, som vållade olyckan.

Men jag skall icke, genom beräkning öfver hvad som kan gagna eller skada den ena eller den andra parten i denna fråga, uppehålla sjelfva hufvudfrågan, som är denna: är det, såsom utskottet menar, stridande emot *grundlagens bestämmelser*, att verkställa en gemensam votering i denna fråga; eller är, såsom jag vågar anse, en sådan gemensam votering af Sveriges grundlag både tillåten och anbefald?

Processen härom skulle vara mycket fort afgjord, om man finge åberopa allenast *en* grundlags paragrafs bokstafliga lydelse. Den 65 § riksdagsordningen säger nemligen: »När i fråga om statsutgifter . . . kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjemkade, skola begge kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat; kommande den mening, som dervid erhåller de flesta ledamöters af båda kamrarne sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut». Beskrifningen passar fullkomligt in på föreliggande fall. Det finnes i 65 § icke heller en skymt af antydning derom, att regeln skulle lida något undantag, när vid beslutet om en statsutgift är fästadt ett vilkor.

Men så förd, skulle processen också vara genast förlorad, åtminstone i denna kammare; ty här gäller, mera än annorstädes, den satsen, att grundlagen skall tolkas, som andra lagar, med förstånd;

*Förfallen
fråga om
lönereglering
för lärare
vid allmänna
läroverk.
(Forts.)*

*Förfallen
fråga om
lönerreglering
för lärare
vid allmänna
läroverk.
(Forts.)*

att grundlagsparagraferna, som bilda ett system, skola jemföras med hvarandra, och att den allmänna regel, hvilken gifves i en grundlagsparagraf, kan lida inskränkning genom en lika giltig bestämmelse, som är gifven i en annan grundlagsparagraf. Mina ärade motståndare återropa nu särskildt 63 och 64 §§ riksdagsordningen som grund för det påståendet, att när helst en kammare har oupplösligt förbundit en lagfråga med en anslagsfråga, så upphör den 65 § att ega tillämpning.

Derom vill jag då för min del först säga, att om det vore fallet, att, gemensam votering om statsutgift måste förvägras, så snart den ena kammarens beslut om statsutgiften är förenadt med vilkor om en *lags* antagande — ja, då kunde man blott säga, att den 65 paragrafens bestämmelse vore icke allenast inskränkt, utan rent af upphäfd och att hela paragrafen icke vore värd ens det papper, på hvilket den är skriven. Ty då vore det också klart, att afgörandet derom, huru vida gemensam omröstning om statens utgifter skall ega rum eller icke, helt och hållet berodde på den kammare, som funne det lämpigt, att göra ett bifall till statsutgiften beroende på vilkoret om antagandet af någon lag.

Det behöfves icke någon särdeles stark fantasi för att föreställa sig, huru, efter ett sådant grundlagstolkningsbeslut i Första Kammaren, saken skall komma att gestalta sig i Andra Kammaren. Den föregående tidens och särskildt den nu gångna riksdagens erfarenheter hafva visat, att Första Kammarens majoritet äfven i anslagsfrågor icke är att förakta, och att Andra Kammarens landtmän i de viktigaste anslagsfrågorna icke kunna göra sig räkning på, att deras mening om statsbehofven ovilkorligen blir gällande. Så mycket större måste då för dem frestelsen vara, att begagna en sådan utväg, som Första Kammaren nu skulle bjuda dem, att göra sig till absoluta herrskare öfver budgeten.

Kongl. Maj:t begär vid en kommande riksdag en trångbataljon, ett pansarskepp eller ett kasernetablissemment, som t. ex. 112 ledamöter af Andra Kammaren anse vara alldeles onödiga. Denna Andra Kammarens majoritet behöfver då icke längre frukta att blifva öfverröstad af 71 ledamöter i Första Kammaren; ty den afslår numera icke anslaget, utan beviljar det, *men under vilkor*, t. ex. af någon ändring i värnpligtslagen, af någon reduktion å grundskatterna eller af en rubbning i indelningsverket. Då blir det icke någon gemensam votering af — allt enligt Första Kammarens egen mening, och så varda de 112 ledamöternas af Andra Kammaren mening utan vidare äfven Riksdagens beslut, och anslagen komma att förfalla.

Eller Kongl. Maj:t finner måhända statens behof och den allmänna rörelsens kraf fordra, att staten inköper ett större parti enskilda jernvägar. Propositionen härom möter ett öfverväldigande motstånd i Andra Kammaren, men kan räkna på nästa hela Första Kammarens bifall, hvaraf åter följer, att anslaget skulle vid gemensam votering blifva bifallet. Men Andra Kammaren förutser detta och har naturligtvis inrättat sitt motstånd så, att den icke afslagit anslaget, utan bifallit det under förbehåll af — någon mer eller mindre out-

förbar omorganisation af jernvägsstyrelsen eller förändring i jernvägstaxan. Följaktligen är då, efter den mening som Första Kammaren nu styrkes att uttala, gemensam votering omöjlig; anslaget har förfallit och Andra Kammarens mening har blifvit Riksdagens beslut — utan vidare besvär eller omgång.

Eller, — för att taga ett exempel, som ligger oss ändå närmare, — en blifvande frihandelsmajoritet i Andra Kammaren vill gerna, som man säger, »komma åt» en regering, som har Första Kammarens nästan odelade förtroende. Den använder, såsom i partistrider brukas, skarpa vapen och vägrar, för att någon effekt skall åstadkommas, samtliga nya begärda anslag på 4:de och 5:te hufvudtitlarna. I en gemensam votering skulle dylika kammarens och partiets öfverdrifter mycket lätt kunna tillbakavisas genom magten hos Första Kammarens kompakta majoritet; men partiet i Andra Kammaren vet, hvilka fördelar Första Kammaren skänkt detsamma år 1890, och därför afslår det icke anslagen utan beviljar dem, men under någon förutsättning, som passar väl i stycket med åsigterna hos kärntruppen af Andra Kammarens majoritet, t. ex. under vilkor af en grundskatteafskrifning, en afskrifning af indelningsverket eller någonting dylikt. Då är ju, efter Första Kammarens mening, en gemensam votering omöjlig. Första Kammarens magt att skydda regeringen har bortfallit, och regeringen står der utan något anslag.

Nu må man icke säga mig, att dylika eventualiteter äro otänkbara, ty att Andra Kammaren kan uppställa vilkor, och dessa huru hårda som helst, för sina anslag, det har erfarenheten mera än tillräckligt visat. Icke må man heller säga, att sådant ju vore ett obehörigt *kringgående* af 65 §:s stadgande. Ty, om och när Första Kammaren väl beslutar och fasthåller, att man icke kan votera gemensamt om anslag med vilkor, då är vägen till 65 §:s suspenderande icke längre krokig, utan fullkomligt rak.

Nej, herr grefve och talman, hvad jag nu målat är en fullständig verklighetsbild mot bakgrunden af det beslut utskottet tillstyrker kammaren att fatta i denna fråga; och jag hemställer nu till de af denna kammarens ärade ledamöter, som suttit i Konungens råd, och till de ännu flere, som komma att framdeles deri inträda, huru vida de anse det möjligt att under dylika parlamentariska framtidsvilkor, under ett sådant finansielt beroende af en ringa majoritet i Andra Kammaren föra en lyckosam regering i Sverige?

För min del tror jag, att då det i Sverige, bättre än i de begge med oss socialt och politiskt närmast befryndade länderna Danmark och Norge, lyckats att genomföra en orubbad och konstitutionel samhällsutveckling med ett jemförelsevis frikostigt tillgodoseende af statslifvets behof, så har detta i ej ringa mån berott på tillvaron och utförandet af stadgandet i riksdagsordningens 65 §; och jag skulle vilja våga det påståendet, att hvarje grundlagstolkning, som kan leda till ett ensidigt och godtyckligt undanskjutande af gemensam votering öfver statsutgifter och dermed till Andra Kammarens oinskränkta envælde öfver statsregleringen, måste vara stridande mot den *svenska* grundlagens bokstaf och anda.

Men — för mina ärade motståndare är allt detta naturligtvis

*Förfallen
fråga om
lönereglering
för lärare
vid allmänna
läroverk.
(Forts.)*

Förfallen fråga om lönerreglering för lärare vid allmänna läroverk.
(Forts.)

icke nog. De säga: Den gemensamma omröstningen i statsregleringsfrågor må vara en vigtig sak, men är dock icke ensam vigtig eller den allra vigtigaste. Om det är grundlagens mening, att frågor om statsutgifter skola afgöras genom gemensam votering, så är det, mena de, likaså säkert grundlagens mening, att frågor om stiftande eller ändring af grundlag, civillag och ekonomisk lag icke få blifva föremål för gemensam votering med sammanräknade röster, utan att sådana frågor, när kamrarnes olika beslut icke kunna sammanjemkas, skola anses förfallna, d. v. s. att hvardera kammaren i dessa frågor behåller sitt veto. Den senare grundsatsen kan till och med, mena de, anses vigtigare än den förra. Samhällets bestånd beror ej på förkastandet af några anslag; men det är ett af statsskicket grundvilkor, att förhastade beslut i lagfrågor ej må kunna genomdrivas medelst en förseglad sedel i Andra Kammaren. Så snart därför, fortsätta de, en kollision uppstår emellan dessa båda grundsatser, så må då grundlagens enkammarssystem i finansfrågor vika för upprätthållandet af dess ännu vigtigare tvåkammarssystem i lagfrågor.

Äfven om jag vore hugad att bestrida mina ärade motståndares mening i detta stycke, skall jag dock icke göra det nu. Jag skänker dem genast deras premiss och medgifver, att om och när en dylik kollision uppkommer, då bör den lösas efter deras åsigt, då må 65:te §:s stadgande om gemensam votering anses otillämpligt.

Nu fortgå mina ärade motståndare vidare i sin argumentation och säga: En dylik kollision inträder, så snart genom endera kammarens beslut en lagfråga oupplösligen förbindes med en statsregleringsfråga, så snart endera kammaren beviljar ett anslag under vilkor af en lags antagande. Ty derigenom, mena de, besluter kammaren icke blott om anslaget utan äfven *om sjelfva lagen*. Ett dylikt beslut får icke blifva föremål för kamrarnes gemensamma votering, ty derigenom komme den gemensamma voteringen och det gemensamma beslutet att gälla icke blott statsutgiften, icke ens hufvudsakligen statsutgiften, utan hufvudsakligen den såsom ett vilkor vidhäftade lagen. På sådant sätt komme den gemensamma voteringen att träda i stället för den af grundlagen stadgade ordning för votering om en lag. Sålunda skulle genom sammankoppling med statsutgifter, så väl ekonomiska lagar som criminal- och civillagar, ja, hvarför icke äfven grundlagen kunna af Riksdagen beslutas på helt annat sätt än det i riksdagsordningen för dem föreskrifna.

Kammaren finner lätt, att i den sålunda utsagda farhågan för följderna af den gemensamma omröstningen öfver de sålunda sammanbundna frågorna har argumentationen sin spets. Men på denna sin spets brytes också argumentationen. Ty farhågorna äro så ogrundade, som farhågor möjligen kunna vara; hvilket jag genast skall visa i tvenne typiska exempel.

Antag att Andra Kammaren vid beviljandet af något anslag fäster som vilkor sådan ändring af grundlagen, att stadsrepresentanternas antal bestämmes till en tredjedel af Andra Kammarens ledamotsantal, samt att detta beslut ställes emot Första Kammarens rena bifall under gemensam votering. Antag vidare, att Andra Kammarens mening segrar, och slutligen att regeringen både för anslagets skull och

för grundlagsändringens egen skull gerna skulle bifalla vilkoret. Hvad händer då? Måne att regeringen utfärdar kungörelse om den begärda grundlagsändringen och begagnar anslaget? Nej, naturligtvis icke. Ingen enda af de former, som grundlagen fordrar för en grundlagsändring, hafva ju blifvit iakttagna; och ingen menniska kan då ens sätta i fråga, att ändringen skulle få Konungens godkännande. Det enda som inträffar är, att anslaget måste anses förfallet, och att Andra Kammarens beslut nu framträder i sin rätta gestalt såsom ett förklädt -- afslag.

Antag på samma sätt, att Konungen begär en nödvändig förhöjning i anslaget till rikets hofrätter, hvilken af Första Kammaren beviljas ovilkorligt, men af Andra Kammaren under vilkor af en viss uppgifven förändring i allmänna strafflagen; samt att vid derom anställd gemensam omröstning Andra Kammarens beslut vinner de flesta rösterna, hvad har då hänt? Har den ifrågavarande förändringen i strafflagen på denna nya omväg blifvit af Riksdagen antagen? Kan lagförändringen i sådant skick af Konungen grundlagsenligt antagas? Nej ingalunda! Äfven om Konungen och samtliga hans rådgifvare, med högsta domstolen, intet hade att anmärka emot lagförändringen, måste konungens bifall ovilkorligen förvägras. Ty intet är mera ostridigt än att för förändring af strafflag fordras en helt annan behandling inom Riksdagen än den, som i detta fall blifvit iakttagen, fordras också bifall icke blott af kamrarnes sammanräknade majoritet utan af Första Kammaren särskildt och af Andra Kammaren särskildt, hvilket är någonting helt annat. Hvad har deremot hänt? Jo, att anslagsförhöjningen förkastats och att det så kallade vilkorliga bifallet visar sig vara alldeles detsamma som ett förklädt — afslag.

Allt detta är så klart, att det näppeligen skall af någon kunna motsägas. Men då uppstår frågan, huru hafva väl någonsin sådana farhågor kunnat uppkomma och framställas? Jo, svarar jag, deraf att man, förledd af tvetydigheter i uttrycket: »besluta och rösta om en lag», sammanblandat tvenne logiska och konstitutionella begrepp, hvilka det är af yttersta vigt att noga skilja från hvarandra. Rent logiskt kan felet uttryckas så, att man förväxlat första ledet i ett hypotetiskt omdöme med ett kategoriskt omdöme, hvilken förväxling är en orimlighet. Ty den som säger: »om A. är, så är B.» har dermed icke sagt att A. är eller skall vara; han har icke yttrat något omdöme alls om tillvaron eller icke tillvaron af A., endast att A. är vilkor för B.; och han kan till och med rätt väl hafva menat, att B. icke är eftersom A. icke kan vara. Den, som t. ex. lofvat, att en man får 1,000 kronor, om han lyfter fem skeppund med en hand, har dermed alls icke förklarat att mannen kan, skall eller bör lyfta fem skeppund, utan helt enkelt, att mannen icke skall få 1,000 kronor efter han ju omöjligt kan lyfta fem skeppund.

Fullkomligt detsamma gäller om den nu ifrågavarande så kallade hopkopplingen af skilda frågor. När en kammare, besluter, att ett anslag är beviljadt, i fall en grundlags- eller criminal- eller civillagsändring antages, så har den alldeles icke beslutat, eller satt i fråga att ens för sin del besluta, att lagförändringen skall vara antagen

*Förfallen
fråga om
lönerreglering
för lärare
vid allmänna
läroverk.
(Forts.)*

*Förfallen
fråga om
lönereglering
för lärare
vid allmänna
läroverk.
(Forts.)*

och gälla; kammaren har om lagförändringen icke beslutat någonting annat, än att den är ett *vilkor* för anslaget.

lakttages nu, som sig bör, denna begreppsskiudnad, så inses lätt att äfven kamrarnes *gemensamma* voteringar och beslut i dylika fall icke gälla de på detta sätt hopbundna frågorna *gemensamt* eller *hvar för sig*, utan endast sjelfva det *konditionella förhållandet* dem emellan. Jag tror mig då hafva rätt i det påståendet, att den af mina motståndare befarade kollisionen mellan formen för anslagsfrågors och formen för lagfrågors behandling alldeles icke uppstår vid en dylik frågornas förknippning. Men är det så, då finnes det icke heller något skäl att vägra gemensam votering om *vilkorliga anslag*. En sådan votering kan icke göra något ondt, ty den gäller alldeles icke vilkorets förkastande eller antagande såsom *lag*; men den kan deremot uträtta något godt, ty den gäller vilkorets borttagande eller bibehållande såsom *hinder* för anslaget.

I de exempel jag nyss anförde, med anslagsvilkoren hemtade från grundlagens och kriminallagens område, var det alldeles uppenbart, att det vilkorliga bifallet till anslag icke i sig innebar något annat än afslag å anslaget, emedan vilkoret var *konstitutionellt* utförbart. Men onekligen inträffar ett annat förhållande, när en kammare, som vilkor för ett anslag, fordrar en förändring af ekonomisk lag eller administrativ författning. Då kan man visserligen icke alltid säga, att det vilkorliga bifallet betyder detsamma som afslag; ty om vilkoret i öfrigt är utförbart, möter det åtminstone inga konstitutionella hinder.

Detta kommer sig deraf att i dylika frågor har ingendera kammaren och icke heller Riksdagen något veto eller någon afgöranderätt, som är bunden vid vissa former för ärendets behandling, utan endast en rätt att framställa önsknings, å hvilka Konungen fäster det afseende han för godt finner, liksom han kan i ärendet besluta utan att höra Riksdagens mening.

Häraf får nu visserligen ej dragas den slutsatsen, att i dylika fall den gemensamma omröstningen skulle vara mera än i fråga om andra lagärenden stridande mot grundlagen. Ty äfven i sådana fall gäller det, att hvad genom gemensam omröstning beslutas, det är endast att uppställa lagförändringen som vilkor för anslaget, strängt taget icke att framställa lagförändringen som ett hela Riksdagens önskningsmål — hvilket både formelt och reelt är någonting annat. Den gemensamma omröstningen träder rent formelt icke i stället för den särskilda omröstning, hvilken onekligen erfordras för att uttrycka en Riksdagens önskan. Men deremot är det sant, att den gemensamma omröstningen, ifall anslagsvilkoret derigenom uppställs, lätt kan frambringa *den falska föreställningen*, att Riksdagens båda kamrar *samstämmigt* framställa till Kongl. Maj:t den önskan, hvilken synes uttryckt i det af dem *samfäldt* voterade anslagsvilkoret. Och denna omständighet kan lätt synas egnad att framkalla betänkligheter af rent politisk art.

Den kammarmajoritet, som icke gillar innehållet af det uppställda vilkoret, kan nemligen i en dylik händelse säga: Tag er väl i akt för den förrådiska form, hvarunder ärendet på sådant sätt kan komma

att framställas för Kongl. Maj:t. Ty det kan hända att, om Riksdagens samfälda majoritet beviljar anslaget under detta vilkor, så blifver frestelsen allt för stark för regeringen att uppfylla vilkoret för att få anslaget.

Ja, herr grefve och talman; härmed tror jag, att vi hafva kommit fram till den *rätta* expressionen för mina ärade motståndares åsikter och farhågor i denna fråga. Men nu visar det sig ock, att alltsammans gäller icke längre en principfråga eller en grundlagstolkning, utan en opportunitetsfråga eller en politisk beräkning; och så äro vi ju återförda till ett afvägande af den nytta eller skada, som den gemensamma voteringen i hvarje särskildt fall kan medföra, hvarom jag yttrade mig i början af mitt anförande. För min del kan jag nu blott återupprepa hvad jag då tillät mig yttra om vägran af gemensam votering såsom ett medel att förekomma påtryckning å regeringen.

Om någon säger t. ex.: Låtom oss förekomma, att denne man varder bjuden en yppig måltid mot förbindelsen att utföra en viss handling; ty det kan hända, att frestelsen då blir honom så stark, att han utför handlingen; — då kan jag förstå denna beräkning. Men om det förhåller sig så, att undvikandet af nämnda frestelse oafvisligt medför, att någon annan sätter samme man på vatten och bröd, intill dess att han utför samma handling, — då är samma beräkning för mig fullkomligt obegriplig. Och just något sådant är det dock som inträffar, i fall Första Kammaren vägrar att verkställa gemensam votering öfver ett af Andra Kammaren uppställt anslagsvilkor.

För att nu till sist sammanfatta omdömet öfver det särskilda fall, som nu föreligger, så är det klart, att *om* den gemensamma voteringen förvägras, så är icke blott anslaget till löneregleringen förfallet, utan dess beviljande för all framtid beroende deraf, att Kongl. Maj:t uppfyller Andra Kammarens önskan och framflyttar latinundervisningen till sjetten klassen. För mig, som i den stora latinfrågan är mera indifferent än zelot, betyder detta icke så mycket; men när kapitulationen slutligen varder genom uthungring framtvingad, må latinvännerna då ihågkomma, att ansvaret för densamma hufvudsakligen hvilar på dem, hvilka förvägrade gemensam votering och sålunda *omöjliggjorde* kapitulationsvilkorets borttagande genom Första Kammaren.

Om åter den gemensamma voteringen medgifves, så finnas trenne möjligheter.

Antingen kan Andra Kammarens beslut blifva Riksdagens beslut. Sådant är icke omöjligt, då vid denna årstid så många röster äro frånvarande. Detta kan emellertid, såsom jag i början af mitt anförande visade, icke betyda någonting annat än att anslaget förfallit. Den nuvarande ecklesiastikministern är visserligen en djerf reformator, och jag ser intet skäl, hvarför han icke skulle kunna antagas benägen att under vissa vilkor framflytta latinstudiet till sjetten klassen; men hvarken han eller någon annan på hans plats kan göra det omöjliga, d. v. s. genomföra en sådan reform redan från början af nästa år. Följden blefve alltså, att riksdagsbeslutet, såsom omöjligt att verk-

*Förfallen
fråga om
lönereglering
för lärare
vid allmänna
läroverk.*

(Forts.)

*Förfallen
fråga om
lönereglering
för lärare
vid allmänna
läroverk.
(Forts.)*

ställa, genast besvarades med en ny proposition om att för 1891 återställa de gamla anslagen.

Den andra möjligheten är, att man, när frågan om löneregleringen å nyo upptages, och när då samma anslagsvilkor af Andra Kammaren åter upprepas, kan vid en gemensam omröstning, då företagen å lämpligare tidpunkt, få detta anslagsvilkor bortvoteradt.

Den tredje möjligheten är, att anslagsvilkoret redan nu bortfaller, och att Första Kammarens beslut blifver Riksdagens. Denna utgång synes visserligen icke otänkbar, om man besinnar, att minoriteten i Andra Kammaren är öfver 80 röster, och att äfven latinmotståndarne i Första Kammaren måste inse, huru som ett bifall till Andra Kammarens vilkor för närvarande icke tjenar till någonting annat än till anslagets förkastande och till riksdagens förlängande.

Jag vill nu icke taga på mitt ansvar att beröfva läroverksorganisationen och lärarecorpsen de utsigter till en tryggad existensverksamhet, som sålunda ännu kunna stå dem till buds. Jag kan derfor ej bifalla utskottets mening, utan yrkar, hr grefve och talman, att denna punkt till utskottet återremitteras för uppsättande af proposition till votering om kamrarnes skiljaktiga beslut.

Herr Törneblad: Efter det långa och uttömmande föredrag, som den siste ärade talaren hållit i denna fråga, torde det tillhöra mig att söka försvara utskottets uppfattning, hvilken nu också af Andra Kammaren blifvit gillad.

Jag börjar då med att förklara, att inledningsorden af den siste talaren om saken i det hela hafva mitt bifall. Men derom är icke frågan. Frågan här är om den formella befogenheten, om prejudikatet för vårt konstitutionella lif, om hvilkendera är mest »förderbringande», hans eller utskottets åsigt. Han sade att situationen påminde om en man, som skyndade raskt fram för att hjälpa att slå ihjel en motståndare med ett slag af klubban, men i hastigheten träffade sig sjelf. Detta påminner mig om en annan historia, om huruledes en man hade tämt och hade till sitt biträde och sällskap en björn, hvilken af välmening, när han såg en fluga på manuens panna kastade på henne en stor sten. Flugan blef dräpt, men mannen också. Det torde vara skäl att noga se sig för, när man tolkar grundlagen, om tolkningen skall taga något intryck af afseendet på den *nytta*, som man tror sig draga af den eller de önskingar, man sjelf medvetet eller omedvetet hyser. Nu är jag den förste att erkänna att det mycket väl kunde hända att om det gemensamt voterades — nu är möjligheten försvunnen genom Andra Kammarens beslut — kunde voteringen utfalla på sådant sätt, att vilkoret borttoges. Men det är icke härom frågan är. Det är ej utgången, som bestämmer rätten, utan det är rätten som skall bestämma utgången, här vid lag så vidt det rör den Första Kammaren. Hvad lagstiftaren har menat med stadgandet om gemensam votering framgår otvetydigt af dåvarande justitieministerns anförande till statsrådsprotokollet, då han bland annat säger: »de få frågor som ansetts icke böra förfalla genom den ena kammarens afslag nemligen de som angå statsregleringen och beviljningen» . . . o. s. v.», och strax ofvanför: »såsom regel är stad-

gadt, att båda kamrarnes bifall erfordras för att åstadkomma ett riksdagsbeslut». Detta är regel, det andra är undantag. Men om undantag tillämpas så, att det kan bli regel, då är fara å färde och då är grundlagen för nära träd; då är vägen utvisad, nemligen just den raka väg som den siste talaren varnade för. Det är kammaren, som då genom att hafva sanktionerat ett prejudikat att votera om hvad kammaren anser icke hafva varit grundlagens mening, har sagt: fortgå på den vägen så mycket som helst, jag skall jemna den för er; sträck er småningom upp för den ena afsatsen efter den andra och låt slutligen grundlagen genom en serie små prejudikat bli helt och hållet omintetgjord!

Det är särskildt en omständighet, som den siste talaren ej vidrört, och det är den *förberedande behandlingen af ärendena*. Det är långt ifrån fallet, såsom han påstått, det är ett fullkomligt misstag att det särskilda utskottet varit ledt af tanken på att häfda Konungens prerogativ i detta fall. Denna tanke har icke, så vidt jag vet, med säkerhet föresväfvat Första Kammarens, ännu mindre Andra Kammarrens ledamöter. Det är endast månheten om att vidmagthålla grundlagens stadgande både i afseende på den förberedande behandlingen och i afseende på beslutet. Hvad nu först beträffar den förberedande behandlingen vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att det vilkor som är beslutadt af Andra Kammaren icke ens i den form det framkommit varit på tal i utskottet. Icke ens reservanternas vilkor har varit föremål för diskussion i utskottet. Ännu mindre har det vilkor, som skulle framgå såsom resultat af Riksdagens gemensamma omröstning, varit föremål för denna kammares behandling. Kammaren har icke haft tillfälle att tala om utförbarheten af vilkoret, utan kammaren skulle gå med betäckta ögon fram till voteringsurnan och rösta ja eller nej utan att riktigt veta hvad kammaren röstade om. Om man tänker sig detta tillämpadt på en *lagfråga*, der båda kamrarne hafva gemensam lagstifningsrätt med Konungen, tager det det praktiska uttrycket, att om ett vilkor sättes t. ex. af Konungen i en proposition eller af en motionär, måste detta vilkor, så vidt jag kan förstå, behandlas af sammansatt stats- och lagutskott. Men ett vilkor, uppställt under sådana förhållanden, som här ifrågakommit, skulle då ej varit behandladt af något utskott, icke heller af Första Kammaren. Och ändå vill man, att Första Kammaren i dylika fall skall uttala sitt ord genom den gemensamma voteringen, ty dess ord — det må vara ja eller nej — kommer dock in i resultatet af den gemensamma voteringen. På det viset kan ej den ena kammarrens likställighet med den andra häfdas, och det är det viktiga att i frågor, der Riksdagen antingen skall lagstifta för sin del eller framställa en petition, ärendena skola behandlas i den ordning som riksdagsordningen föreskrifver, men icke kastas in i sista stunden i en voteringsproposition, ty då har Riksdagen kommit med en framställning som ej grundar sig på säker utredning. Då den siste talaren nämnde derom, att det är en omöjlighet att utföra vilkoret, skall jag i afseende derpå bedja att få anmärka, att det visserligen ej är någon *omöjlighet* ens till år 1891. Det kan gå för sig, det går illa, men det är formelt möjligt och inom utskottet häntyddes på att lärarnes ökade löner kunde ej

Förfallen fråga om lönereglering för lärare vid allmänna läroverk.

(Forts.)

*Förfallen
fråga om
lönereglering
för lärare
vid allmänna
läroverk.
(Forts.)*

behöfva utgå förrän vid årets slut. Nog fins det således möjligheter. Och just om dessa möjligheter borde väl Riksdagen på förhand yttra sig, innan de bestämdes i gemensam votering.

Den ärade talaren har framkallat bilden af en fara som skulle hägra i bakgrunden. Jag känner en annan och större fara. Jag har redan vidrört den. Det är faran att nu slå in på orätt väg, ty i och med detsamma man gått in på den origtiga vägen har man också anvisat att fortgå på densamma. Men om man säger: låt oss *icke* gå in på denna väg, är det ett varningsord, och jag hyser för hög tanke både om den ena och om den andra kammaren för att icke tro, att hvardera kammaren skulle för sig vilja lyssna till ett ärligt menadt varningsord. Jag tror ej heller att vår riksdagshistoria gifver stöd åt den erfarenheten att någon af kamrarne skulle *medvetet* vilja tillämpa hvad jag skulle vilja kalla en »visnepolitik», åtminstone ej för närvarande. Och om det skulle ske, fins det andra korrektiv än de af talaren framställda. I förbigående är nämndt talmans vägran af proposition. Talmansvägran är en ganska allvarsam sak och har sjelf sitt korrektiv i konstitutionsutskottets beslut. Talmansvägran kan i vissa fall möjligen förekomma men också icke förekomma. Det bör finnas ett vägande af möjligheter emot hvarandra och ett bedömande huru långt man kan sträcka sig, men säkert är att, om också i detta fall det ej har varit skäl till talmansvägran — hvarom jag nu icke vill yttra mig i sakens närvarande skick — kan det inträffa andra fall, eller just det af talaren uppbesvarna fallet, då talmannen *måste* vägra proposition och då antagligen konstitutionsutskottet kommer att godkänna en sådan vägran. För öfrigt i detta särskilda fall skulle det kunna inträffa att vilkoret hade vunnit bifall af båda kamrarne, förutsatt att icke proposition vägrats, och då skulle det framkommit till Konungen såsom uttryck af båda kamrarnes sammanstående åsigt, icke blott i anslagsfrågan, utan ock i lagfrågan.

Men den ärade talaren sade också, att om man skulle tänka sig en lagfråga kombinerad så med en anslagsfråga, att den rätta konstitutionella behandlingen icke blifvit egnad åt densamma, betydde vilkoret ingenting. Om A. är, så är B., men A. är icke. För det första är det temligen tydligt, att om något sådant skulle blifva fallet, då är den konstitutionella behandlingen redan på förhand så beskaffad, att den kan eller måhända bör framkalla talmansvägran. Ty det är en sammanblandning af ärenden, som böra på olika sätt behandlas, och jag erinrar än en gång att för vissa ärenden är sammansatt utskott stadgadt, vissa behandlas uteslutande af statsutskottet eller andra utskott. Det är t. ex. icke samma förhållande med det nu ifrågasatt vilkoret som med den ifrågasatta taxan för provinssiäläkare, hvilken ock blifvit uppställd som vilkor. Det är en sak, som direkt inverkar på desses inkomster och af hvilket anslaget till dem kan tänkas ställas i beroende, ty om jag höjer taxan, kan statsanslaget måhända minskas, minskar jag taxan kan jag behöfva öka statsanslaget. Der finnes således ett direkt sammanhang, hvilket här icke är fallet.

Om man nu skulle gå in på den vägen att gemensamt votera om allt i förhoppning att antingen kunna vinna eller att Kongl.

Maj:t förklarar saken utförbar, då skulle man kunna borttaga från ena kammaren den förberedande behandlingen. Vidare kastas på den gemensamma voteringens ovissa tärningskast hvad som tillhör hvarje kammare för sig att besluta och som endast skall framgå såsom uttryck af båda kamrarnes sammanstående beslut. Och dessutom gör man en obehörig påtryckning på regeringen — jag säger med flit obehörig — ty man gör det utan tillräcklig utredning och i en form som minst sagdt tangerar grundlagen. Om alla dessa faror, hvilka synas mig mycket större än den uppbesvarna af en politik som skulle förutsätta ett medvetet försök att beträda, jag skulle vilja säga nära på revolutionens eller åtminstone grundlagsupphäfvandets väg, ställas mot hvarandra synes mig Första Kammaren göra klokt i att säga: låt oss ej beträda denna väg och uppmuntra till fortgående på densamma, följden må bli hvilken som helst, ty vi hysa allt för stort förtroende till vår medkammare för att tro den om att med fullt vett och vilja kunna på detta sätt lædera grundlagen. Och om den skulle vilja det fins det mer än ett korrektiv. Det fins bland annat ett som det heter de treåriga valen!

Under dylika förhållanden och med tanken på hvad det vill säga att kasta fram ett omoget förslag till regeringens pröfning, ett omoget förslag, som ej är uppkommet på annat sätt än genom en sammanblandning af de konstitutionella former som äro föreskrifna för det ena eller andra, kan jag icke ställa mig på den ståndpunkt som skulle vilja yrka på en gemensam votering, och jag tror att jag i det fallet icke kan bättre uttrycka mig än med hvad bevillningsutskottet sade i sitt bekanta betänkande år 1884, hvarom den föregående talaren förmodligen har någon kännedom. Jag vill blott citera slutorden. Det gälde nemligen bränvinsmedlen. »Slutligen», säger utskottet »bör ej lemnas oanmärkt, att då grundlagen såsom hufvudregel uppställer båda kamrarnes lika behörighet och myndighet i alla frågor, måste uppenbarligen det undantag från denna regel, som föranledes af föreskriften om gemensamma voteringar såsom en nödfallsutväg för vissa beskattningsfrågor, tolkas så restriktivt, att dessa voteringar användas endast i sådana frågor, med afseende å hvilka ett dylikt förfarande enligt såväl regeringsformens som riksdagsordningens ordalydelse uttryckligen är föreskrifvet».

Detta gälde visserligen blott beskattningsfrågor, men beskattningsfrågor och statsutgifter äro likställda enligt grundlagens bud; I den ganska rigtiga tolkningen af grundlagens stadgande, att gemensam votering är en nödfallsutväg, skulle jag ock vilja fullt instämma och just med citerande af dessa bevillningsutskottets välbetänkta ord, som också ledde till att saken då förföll, skall jag tillåta mig att anhålla att kammaren måtte, i likhet med hvad Andra Kammaren redan gjort, lägga utskottets anmälan till handlingarne.

Herr vice talmannen: Efter den siste talarens utförliga anförande skall jag fatta mig mycket kort. Det kan icke falla mig in att bestrida att ju icke gemensam votering kan ega rum om ett anslag, som är beviljad med vilkor, och samma anslag beviljad utan vilkor, men för att sådan gemensam votering skall ega rum fordras att vilkoret skall hafva ett verkligt sammanhang med anslaget och

Förfallen fråga om lönerreglering för lärare vid allmänna läroverk.

(Forts.)

*Förfallen
fråga om
lönereglering
för lärare
vid allmänna
läroverk.
(Forts.)*

icke, såsom i föreliggande fall, endast och allenast är ett sätt att i en organisationsfråga uttala Riksdagens mening genom en gemensam votering, då Riksdagens beslut icke kan fattas annorlunda än genom båda kamrarnes sammanstående beslut. Ett sådant uttalande som det som ligger i nu föreliggande vilkor är uppenbarligen intet annat än en fråga, huru skolväsendet i en viktig del skall organiseras. Och om detta också beror på Kongl. Maj:t ligger det likväl ganska stort vikt på, om Riksdagen inför Konungen framför sin åsigt i frågan. Men detta skall ej ske i annan ordning än den, som är stadgad för sådana uttalanden i allmänhet. Riksdagen måste då verka efter den regel, som föreskrifver att kamrarnes sammanstående beslut skall vara Riksdagens. Den får ej öfvergå till undantaget, att i anslagsfrågor en gemensam votering bestämmer Riksdagens beslut. Detta är det enkla skälet, hvarför jag för min del anser, att en gemensam votering i nu föreliggande fråga icke kan ega rum och jag skall ej inlåta mig i de förutsättningar om möjligheter och omöjligheter som blifvit framställda för att visa faran af ett motsatt förfaringsätt. Jag anhåller att punkten måtte bifallas.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Annerstedt: I denna lagtolkningsfråga torde det tillåtas äfven en jurist att säga några ord. Jag skall då ej fästa mig vid det ändamålsenliga eller icke ändamålsenliga af beslut i ena eller andra riktningen. Enligt min uppfattning är kammaren i denna fråga i samma ställning som en domstol, då den skall tillämpa lagen på ett visst rättsfall. Den skall tillse, hvad som är rätt i frågan; om det som finnes vara rätt kan anses ändamålsenligt eller ej, denna uppfattning får icke inverka på domstolens beslut i dess dom. Detta betraktelsesätt skall göra sig gällande vid behandlingen af frågan om lagens ändring. Vid dess tillämpning får det ej utöfva något inflytande.

Af de skäl, som af siste talaren anfördes synes det vara uppenbart, att en gemensam votering icke kan försiggå angående grunden för en organisation. Den af förste talaren åberopade paragrafen i riksdagsordningen jemförd med öfriga hithörande stadgar i riksdagsordningen och regeringsformen leder dertill, att det är endast angående statsutgifter, bevillning, riksbanken och riksgäldskontoret, som gemensam votering kan ega rum, men icke angående organisationen af statens embetsverk eller ordningen för deras verksamhet, — så framt icke dylika frågor äro en direkt och ovilkorlig följd af anslagen.

Vid sådant förhållande torde böra undersökas, huru vida icke de garantier för samfundsförhållandenas utveckling i en rätt riktning, som den förste talaren ville söka i de gemensamma voteringarna efter grundlagens mening bör sökas på ett helt annat håll.

Redan för 13 år sedan framstälde en talare i Andra Kammaren, hvilken likasom den förste talaren var en f. d. ledamot af Konungens råd och hvilken derjemte under flera år hade utöfvat verksamhet

såsom ledamot af Konungens högsta domstol, vid behandlingen af en fråga, som, ehuru mycket obetydlig, dock har en viss likhet med denna, de grunder, hvilkas iakttagande, efter hans åsigt, skulle leda dertill, att de vådor, som den förste talaren framställt, skulle helt och hållet förekommas. Den gången var det den obetydliga frågan om namnförändring på ett statens verk, hvilken pluraliteten i Andra Kammaren ville sätta i förbindelse med ökad anslag till verket. Han framhöll då och uppvisade, att grundlagens mening är och efter dess principer måste vara, att dessa båda frågor icke få i en proposition framställas utan böra efter hvarandra förekomma. Vilkor om namnförändring, vilkor om en förändrad läsordning må framställas, men man skall icke på en gång votera om anslag och vilkoret om namnförändring eller ändring i läsordningen. Blifva utskottens betänkanden enligt en sådan grundsats uppställda och propositioner enligt samma grundsats af talmännen framställda och af kamrarna besvarade, kunna aldrig de vådor uppkomma, som den förste talaren påpekat.

*Förfallen
fråga om
lönerreglering
för lärare
vid allmänna
läroverk.*

(Forts.)

Med ett sådant förfarande kan naturligtvis inträffa, att den ena kammaren afslår ett anslag, som af den andra beviljats, emedan den icke anser sig hafva någon förhoppning att det vilkor, den vill fästa vid anslaget, kommer att af den sistnämnda godkännas. Endast då vilkoret af båda kamrarna antages, blifver det Riksdagens beslut. Afslår den ena kammaren vilkoret, förfaller detsamma, och den gemensamma voteringen kommer då att anställas emellan rent afslag å anslaget och rent bifall.

På detta sätt tillämpad kommer den 65 § riksdagsordningen aldrig att kunna medföra några vådor för samhällets utveckling, och de vilkor, som den ena eller andra kammaren fäst vid anslagets beviljande, komma att, endast i det fall att de af båda kamrarna bifallas, medfölja anslaget, annars icke. Sådana voro, enligt den åberopade ledamotens åsigt, de rätta reglerna för tillämpning af 65 § riksdagsordningen.

Häremot synes man ej kunna med skäl invända, att tillämpningen under en lång följd af riksdagar varit annorlunda; att man många gånger beslutat vilkor på samma gång, som penningar beviljats.

Man kan gerna medgifva att, derest icke några stridigheter i fråga om den efterföljande behandlingen uppstå, man på en gång må fatta sitt beslut i frågor, hvilka rätteligen borde skiljas åt, blott det för den allmänna uppfattningen framstår klart och tydligt, att detta förfaringssätt uteslutande tillkommit till tidens vinnande, samt att, om det blir olika meningar angående vilkoren, den omständigheten, att dessa båda olika frågor sammanförts, icke kan utöfva något inflytande på det efterföljande förfaringssättet i fråga om de särskilda punkter, hvori frågan då måste sönderdelas.

Herr Forssell: Den siste ärade talaren har sökt visa kammaren, huruledes alla vådor skulle kunna undvikas genom åtskilliga metoder, hvilka nu icke äro tillämpliga. Det föreligger alldeles icke i frågans nuvarande skede hvarken någon vägran från talmannen i Andra Kammaren att förena lagfrågan såsom ett vilkor med anslagsfordran, icke heller har förekommit någon framställning om att Andra Kam-

*Förfallen
fråga om
lönereglering
för lärare
vid allmänna
läroverk.*

(Forts.)

marens vilkor skulle vid gemensam votering bortfalla och dess beslut betraktas såsom ett afslag. Jag vet icke, och det torde den ärade talaren icke heller veta, huru vida någonsin en dylik procedur kan komma att användas i den svenska riksdagen, men om så är, qvarstå också oafkortade alla de vådor, hvilka följa deraf, att man i sakens nuvarande skede vägrar gemensam votering; ty, såsom jag redan sagt, betyder denna vägran icke annat än att neka Första Kammaren bistånd att få bort anslagsvilkor, eller att få anslag utan vilkor beviljade.

Den siste ärade talaren angaf sig vilja betrakta ärendet ur rent juridisk synpunkt. Jag hade då verkligen väntat att just från honom få höra svar på de anmärkningar och efter min tanke grundväsentliga anmärkningar, som jag tillåtit mig rigta mot den uppfattningen, att en votering om anslagsvilkor utaf ifrågavarande beskaffenhet skulle vara grundlagsvidrig. Han begagnade fortfarande det uttrycket, att en dylik votering är detsamma som att *votera om en lag*, att besluta huru vida en lag är antaglig eller icke; men icke annat jag vet, tror jag mig hafva tydligen visat, att kamrarnes enskilda eller gemensamma voterings om lagens antagande såsom *vilkor* för ett anslag icke kunna vara liktydiga med votering om sjelfva lagarne, eller deras antagande.

Det är på denna grund hufvudsakligen och för öfrigt endast med biträde af de öfriga opportunitetsgrunderna, som jag vågar vidhålla, att den gemensamma voteringen är icke blott tillåten utan beford i grundlagen.

Hvad slutligen beträffar att, såsom här betonats af den efter mig uppträdande talaren, Andra Kammaren redan afslagit den gemensamma voteringen, hemställer jag vördsamt till kammarens ledamöter, om icke just det visar, hvad klockan är slagen. Om denna Andra Kammare, som sjelf uppställt vilkoren, också säger: »nej, vi skola icke votera öfver ett anslag med vilkor,» då torde man inse, att vilkoret verkligen har en politisk betydelse. Då finnes också verkligen anledning antaga att denna utväg kommer att begagnas och med fördel begagnas, i synnerhet om Första Kammaren nu genom ett bifall skulle godkänna samma förfaringsätt.

Det är därför jag tror att det vore klokast handladt af Första Kammaren att numera, utan afseende på frågans utgång, ty den står ju redan fast, blott för att för framtiden reservera sin mening i afseende på en så vigtig principfråga, återremittera punkten.

Jag yrkar sålunda återremiss och icke något annat.

Herr Törneblad: Jag ber om ursäkt att jag ännu en gång tager kammarens uppmärksamhet i anspråk, men jag lofvar att blifva mycket kort.

Hvad som är *klokast* af kammaren är att hålla sig till hvad kammaren anser vara *rätt*, oberoende af huru vida Andra Kammaren vill votera eller icke.

Hvad beträffar det, att en votering med vilkor icke skulle i sjelfva verket vara en votering om att frambära den eller den önskan eller att uttrycka det eller det lagförslaget såsom nödvändigt, beror bevis-

ningskraften i det påståendet derpå, att detta vilkor skulle vara inkommet på icke konstitutionel väg, men hvad som är inkommet på en sådan väg — derom kan den här kammaren icke votera, och således, om Första Kammaren vägrar sitt bistånd till att votera om detta, gör Första Kammaren det därför, att Första Kammaren icke vill gifva ett olagligt bistånd till att frambära det ifrågasatta uttalandet.

Förfallen fråga om lönereglering för lärare vid allmänna läroverk.

(Forts.)

Detta blir hufvudsakliga innehållet af Första Kammarens åsigt i ärendet, sådan den uttrycker sig i beslutet att icke votera, och jag vill ytterligare fästa uppmärksamheten derpå, att om här vore frågan om ett ordinarie anslag — det är det ej i denna punkt — som vore uppgifvet till det eller det fulla beloppet, t. ex. till en million, med borttagande af förut uppförda 800,000, och det upptoges till en million af Första Kammaren ovilkorligt, af Andra Kammaren med det eller det vilkoret, så vore, i händelse vilkoret befundes inacceptabelt, det ordinarie anslaget struket från budgeten, om Andra Kammarens mening segrade. Regeringen måste i sådant fall komma med ny proposition, hvars öde vore mer än ovisst.

Äfven häruti ligger en fara, som jag tror vara att beakta.

Herr Wieselgren: I sak delar jag fullkomligt den uppfattning, som den siste ärade talaren har uttalat, och jag ber att i fråga om den »fara», som skulle vara förknippad dermed att Andra Kammaren allt hädanefter skulle fasthänga olämpliga vilkor vid anslagsfrågor, få erinra, att denna fara väl ändå ej är så stor; ty den motsvaras ju fullkomligt af hvardera kammarens stundom utöfvade rätt att afslå voteringspropositioner. Genom att afslå en voteringsproposition kan samma effekt uppnås som genom att vid ett anslag fasthänga för medkammaren oantagliga vilkor; och vid sådant förhållande finner jag denna del af frågan icke hafva den betydelse, man vill tillerkänna den.

Herr Treffenberg: Jag har blott ett par ord att tillägga.

Jag vill genast tillkännagifva, att jag till alla delar biträder den förste ärade talarens åsigt i denna fråga. Jag anser, att gemensam votering här är både grundlagsenligt berättigad och politiskt klok.

Den formel, som bestämt mig och mitt blifvande votum, om frågan nu kommer att gå till omröstning, är helt enkelt den, att då jag anser, att ett bifall, förenadt med ett oantagligt vilkor, är liktydigt med rent afslag, så är också, enligt 65 § riksdagsordningen, alldeles ovilkorligen föreskrifvet att gemensam votering bör ega rum. På samma gång bekänner jag, att jag tror att, om redan vid frågans behandling i Andra Kammaren talmannen der hade ansett sig grundlagsenligt skyldig att vägra proposition på det yrkande, som af reseranterna der blifvit framställt och enligt hvilket ofvannämnda vilkor blifvit fäst vid anslaget, så hade denna deviation, på hvilken frågan nu inkommit, kunnat förekommas.

Jag tror således, att man bör taga boten, der man tagit soten, eller, med andra ord, att man bör söka att genom gemensam votering förekomma den olägenhet, som uppstått genom medkammarens sär-

Förfallen fråga om lönerreglering för lärare vid allmänna läroverk. skilda votering och såsom en följd deraf, att icke propositionsvägran blifvit i behörig tid meddelad. Jag anhåller för min del att få förena mig i yrkandet om återremiss.

(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr grefven och talmannen i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först derpå att nu förevarande punkt skulle läggas till handlingarna, och sedan derpå att punkten skulle visas åter till utskottet, samt förklarade sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Treffenberg* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att 1 punkten i Riksdagens första särskilda utskotts memorial n:o 4 skall läggas till handlingarna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas punkten åter till utskottet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 52;
Nej — 20.

2—4 punkterna.

Lades till handlingarna.

5 punkten.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

6 punkten.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens den 14 och 15 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 15, i fråga om inskränkning af skyldigheten att förrätta syner å indelta arméns torp, biföll kam-maren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Första Kammarens tillfälliga utskotts den 13 och 14 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 13, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till ändring i grufvestadgan i fråga om dispositionsrätten öfver mineralfyndigheter å viss kronojord m. m.

1 punkten.

Herr Wærn: Jag har några formella betänkligheter att framställa mot att kammaren beslutar en skrifvelse till Kongl. Maj:t af det innehåll, som här föreslagits.

För just ett år sedan, den 15 maj 1889, aflät Riksdagen en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huru vida icke staten borde begagna sin jordegareandel och till hälften med inmutaren deltaga i grufarbetet på kronans jord. Deröfver har Kongl. Maj:t infordrat utlåtande af kammars- och kommerskollegierna, dessa hafva hört Konungens befallningshafvande och bergmästare, hvilka afgifvit utlåtande, och derpå hafva embetsverken fattat beslut, hvilket likväl ännu ej är justerat. Innan detsamma är aflemnadt till Kongl. Maj:t, skulle Riksdagen komma med en ny skrifvelse och säga: »Det är icke detta vi vilja hafva. Nu vilja vi att staten skall på kronojord taga allt ensam och sjelf bearbeta malm- och mineraliefyndigheter.

Dernäst en annan formel betänklighet. Den rör visserligen ej denna punkt, utan den nästa. Det är, att på Riksdagens begäran i samma skrifvelse, som nyss nämndes, utfärdade Kongl. Maj:t den 19 augusti sistlidet är en kungörelse, att inmutare å viss kronojord är underkastad förändrade bestämmelser om rätt för kronan att deltaga i grufarbetet och deraf fallande vinst.

Nu åter begär Riksdagen i nästa punkt, att all inmutning skall förbjudas öfver hela landet å sådan jord.

Den tredje formella betänkligheten är den, att vid förra riksdagen var det lagutskottet, som behandlade frågan, denna gång är det ett tillfälligt utskott.

Jag vill dervid anmärka, att åsigterna i afseende på ärendens behandling af ständigt eller tillfälligt utskott hafva utbildat sig mycket olika inom Första och Andra Kammarerna, så att, under det att Första Kammarerna, så ofta fråga om skrifvelse i någon motion förekommer, skickar den till tillfälligt utskott, anser Andra Kammarerna, att om det ärende, angående hvilket en skrifvelse i en motion föreslås, tillhör ständigt utskott, så bör ock motionen dit hänvisas; och på grund af denna principiella olikhet vill Andra Kammarerna ej behandla sådana från Första Kammarerna efter behandling af ett dess tillfälliga utskott remitterade ärenden, som enligt Andra Kammarernas förmenande tillhöra ständigt utskott, och det måste gälla om denna fråga, som i fjol behandlades af lagutskottet. Det är sålunda sannolikt, att Andra Kammarerna kommer att afslå det ifrågasatta skrifvelseförslaget blott derför att ärendet ej varit hos ständigt utskott. Detta är Andra Kammarernas ensak, och jag vill icke alls förorda att Första Kammarerna

Om tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord.

Om tillgodo-
görande af
mineralsyn-
dighet å viss
kronojord.
(Forts.)

skulle anse sig hindrad i sitt beslut af hvad Andra Kammaren kommer att göra, men jag måste fästa uppmärksamheten på den omständigheten, att Riksdagen nu skulle fatta ett beslut i en stor och viktig fråga, som alldeles skulle tillintetgöra det beslut, som den fattade förra riksdagen, och detta på grund af tillfälligt utskotts förslag, under det att det var lagutskottet, som förra riksdagen föranledde till en skrivelse. Detta rör visserligen andra punkten, men jag tager mig friheten tala derom nu för att slippa uppträda flera gånger, och vill fästa uppmärksamheten derpå, att hvad som här är föreslaget i afseende på förbud af inmutning, till dess att frågan om de föreslagna ändringarna i grufvestadgan är afgjord, icke står i något rimligt samband med begäran i första punkten, att Kongl. Maj:t skulle för nästa Riksdag framlägga förslag till något så stortadt som det sätt, hvar på staten skulle disponera på kronojord befintlig malm och mineralier utan att öfverlemna dem till den enskilda företagsamheten, ty omöjliggörandet af all företagsamhet i afseende på uppsökandet af nya fyndigheter bör väl endast på mycket kort tid kunna ifrågakomma, men utarbetandet af en ny lagstiftning i ämnet kommer säkert att dröja många år.

Som jag, i den ställning jag innehar, sannolikt en gång skall yttra mig i embetsutlåtande i afseende på förslag till ändringar i grufvestadgan, vill jag nu endast säga, att i denna stora och viktiga fråga förefaller det mig, som om det vore mycket lämpligare att motionären och andra personer, hvilka satt sig in i dessa frågor och hafva sinne för att få det ordnad på annat sätt, än hvad som för närvarande är i lag stadgadt, framlägga ett väl genomtänkt och utarbetadt förslag och icke begära hos Riksdagen att Riksdagen skall alldeles »ins blaue hinein» bedja Kongl. Maj:t uppställa förslag än till det ena, än till det andra. Jag tror det vara vida ändamålsenligare att förslaget framkommer i bestämd form, för att derefter af de myndigheter, åt hvilka Kongl. Maj:t vill lemna detta uppdrag, granskas, än att Riksdagen ber Kongl. Maj:t utarbete det eller det, och man ej vet alls efter hvilka grunder eller hvart det skulle leda, utan det skulle lemnas åt embetsverken att göra upp förslag. De skulle taga initiativet i frågan, utan att veta hvad Riksdagen vill eller menar. Naturligtvis blir följden att embetsverken höra de myndigheter, som ega sakkännedom, och, om de efter deras utlåtanden finna att saken förtjänar afseende, tillstyrka tillsättande af en komité, till hvilken Kongl. Maj:t då såsom ledamöter tillkallar riksdagsmän, som intressera sig för frågan, och naturligtvis bland dem motionärerna, hvilka då få formulera sina förslag, d. v. s. göra det, hvarmed de enligt min uppfattning borde börja, innan de begära något afgörande af Riksdagen.

Riksdagen kan ej i hvarje fall fatta beslut om huru det skall vara, innan en fullständig utarbetning skett, och den kommer säkerligen ej till slut på ett år, och för min del skulle jag ej anse lämpligt att under denna tid förbjuda all enskild verksamhet, som kan utföras i afseende på inmutning.

Jag kan därför icke annat än afstyrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bergman: Det torde ej vara behöfligt ingå uti någon undersökning af de rättsfilosofiska teorierna, huru vida inmutningsrätten bör bibehållas eller delvis eller också helt och hållet borttagas, ty det torde vara fullt tillräckligt att fästa uppmärksamheten derpå, att grundsatsen om bergsbrukets frihet och oberoende af eganderätten till grunden sedan århundraden tillbaka gjort sig gällande i de flesta europciska länders lagstiftning, och äfven inom vårt eget land har lagstiftningen i omförmälda ämne utvecklat sig på grundvalen af den åsigten, att det är statens skyldighet att för den ifrågavarande liksom för hvarje annan näring undanrödja de hinder, som för dess ostörda utveckling förefinnas.

*Om tillgodo-
görande af
mineralfynd-
ighet å viss
kronajord.*

(Forts.)

Den omständigheten, att hvar man förunnats frihet att, utan afseende på eganderätten till grunden, uppsöka och förvärfva vissa mineral, äfvensom den allmänna uppfattningen i vårt land och särskildt i de gamla bergsdistrikten, att bergsbrukets framtid och bestånd är af inmutningsrättens bibehållande väsentligen beroende, synes vara skäl, som tala för det vådliga uti inmutningsrättens upphäfvande, i synnerhet som det torde vara omöjligt att beräkna följderna af en lagförändring i detta syfte. Det är på denna uppfattning af bergsregalet och dess användande, som inmutningsrätten är grundad, och därför är det ock som den väl städse måste bibehållas, om ej de metalliska och minerala skatter af alla slag, som jordens innandöme innesluter, skola till skada för hela landet förblifva obegagnade. Inmutningsrätten är äfven i andra afseenden fullt berättigad icke blott såsom ett medel att uppmuntra till nya upptäckter, utan ock på grund deraf, att den äfven undanrödjer väsentliga hinder för fyndigheternas bearbetande; den öppnar ett stort fält för samhällsnyttiga företag samt framlockar kapital till fruktbringande verksamhet.

Såsom motiv till sitt förslag uppgifver motionären bland andra skäl det förhållandet, att under 1889 inom Norrbotten blifvit lagda 17 utmål, och att under samma tid utfärdats 247 mutsedlar, deraf 217 på jernmalmsfyndigheter.

I anledning af dessa uppgifter må upplysningsvis nämnas, att det är omkring 200 år sedan Gellivara, Kirunnavara och Loussavara grufvor upptäcktes, samt 250 år sedan grufarbetet i Nasafjells silfververk drefs för kronans räkning. Under de sista 50 åren hafva omkring tusen tons jernmalm i medeltal årligen nedforslats medelst renskjutsar till förädlingsverken nere vid kusten, och sammanlagdt under de senare åren omkring 100,000 tons malm exporterats; men detta förhållande kan väl icke stämpas såsom någon inom Norrbotten hastigt påkommen rusning inom bergshandlingens område, eller innebära hvarken för staten eller jernbruksegarne någon den ringaste anledning till oro.

Beträffande åter den uppgiften, att under 1889 utfärdats 217 mutsedlar på jernmalmsfyndigheter, så förhåller sig dermed sålunda: att nästan utan undantag samma fyndigheter inmutats af olika personer i den afsigten, att om den första inmutaren komme att söka några grufvor, så skulle den dernäst i ordningen inträda i den förres rättigheter o. s. v.

Motionären klandrar det förhållandet, att det bolag, som nu inne-

*Om tillgodo-
görande af
mineralfynd-
ighet å viss
kronojord.*

(Forts.)

har de mest betydande malmfälten inom Norrbotten, icke begagnat dem för bergsbruksrörelse, utan afstått brytningsrätten till ett utländskt jernvägsbolag, hvilket med grufbrytningen ej haft annat mål än att medelst export af malm söka betrygga inkomsten af sitt jernvägsföretag. Men huru kan man väl rimligtvis begära, att alla de bolag, som innehaft Gellivara grufvor allt sedan Hermelins tid eller i början af detta århundrade, kunnat bedrifva någon omfattande bergverksrörelse, då det icke funnits några kommunikationer mellan grufvorna och utskeppningsplatsen eller till de i kustlandet befintliga masugnar och andra förädlingsverk? Då statsmagterna förut ansågo sig ej kunna taga denna stora och betydelsefulla kommunikationsangelägenhet om hand, har ett utländskt bolag — med den okuffiga viljans kraft och med bekämpande af otaliga motgångar och vidrigheter samt med stora pekuniära uppoffringar — inom jemförelsevis kort tid i dessa aflägsna och folktoma bygder utfört ett storverk, som trots allt klander med och utan skäl dock alltid är värdt ett erkännande, och då nu detta samma bolag derjemte förvärfvat sig brytningsrätten af de nuvarande innehafvarne af grufvorna, så kan man svårligen fatta den ärade motionärens uttalade ogillande, »att jernvägsbolaget ej haft annat syftsmål än att medelst export af malm betrygga inkomsten af sitt jernvägsföretag».

Vid byggandet af 210 kilometer lång och kostsam jernväg måste man väl hafva för afsigt att trafikera densamma, ty att använda en så värdefull kommunikationsled såsom ett skådebröd eller såsom ett företag »endast till lyst», vore väl minst sagdt förnuftsvidrigt.

Den ärade motionärens uppgift, att jernvägsbolaget ej haft annat syftsmål än att utskeppa malm, är icke öfverensstämmande med verkliga förhållandet, alldenstund bolaget hos regeringen anhållit om tillstånd att anlägga ej mindre än 10 koksmasugnar i Luleå för nedsmältning af fosforhaltig malm enligt basiska metoden, men på denna framställning erhöi bolaget afslag af det skäl, att det ej var svenskt.

Då malmstrecken i Gellivara nästan uteslutande bestå af fosforhaltig malm, hvilken endast genom den basiska metoden kan tillgodogöras; då i vårt land icke finnes en enda sådan masugn för nedsmältning och nyttiggörande af jernmalm med 1 à 4 procent fosforhalt; då, såsom förut blifvit omnämndt, bolagets afsigt varit att för omförmälda ändamål anlägga förädlingsverk, men dertill förvägrats, så torde väl icke någon annan utväg funnits för att tillgodogöra sig den förvärfvade brytningsrätten i grufvorna och för att bereda jernvägen trafikinkomst, än att i oförädladt skick utskeppa den fosforhaltiga malmen. Så går man till väga i de andra delar af vårt land, der så beskaffad malm finnes, och deröfver förspörjes ingen klagan eller anmärkning. Motionären säger vidare: »att om grufegarena genom den af dem gjorda upplåtelsen åt jernvägsbolaget af brytningsrätten vetat försäkra sig om skäligen afkomst af malmbrytningen, så hade ej varit något att anmärka mot malmexporten, men då afgiften för brytningsrätten betalats endast med 1 $\frac{1}{8}$ öre pr centner, så hafva våra naturrikedomar gått ut ur landet, utan att medföra någon som helst motsvarighet i ökad välstånd eller kapitalförbättring».

Då nu motionären sjelf uppgifver, att de nuvarande innehafvarne

af grufvorna utgöras af utländingar, hvilka endast af formella skäl använda svenske män som styrelse, så kan det väl vara temligen likgiltigt för oss, om det ena utländska bolaget betalat det andra ett eller annat öre mer eller mindre pr centner i royalté.

Om tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord.

(Forts.)

Motionärens uppgift, att landet ej kommit i åtnjutande af någon motsvarighet i ökad välstånd genom den till lif väckta industriella rörelsen i det nordligaste länet, tillåter jag mig på det bestämdaste bestrida. Att en betydlig del af de penningar, som inkommit i landet genom byggandet af jernvägen mellan Luleå—Gellivara och bedrifvandet af malmbrytningen, kvarstannat och kommit de öfre bygdernas befolkning till godo, framgår tydbarligen af det sakförhållandet, att den i bankerna förut skuldbelastade arbetande klassen och jordbrukande befolkningen nästan utan undantag inbetalt sina lån samt i allmänhet kommit i en god ekonomisk ställning.

Den ärade motionären yttrar sig vidare i det syfte, att som flera exempel finnas, huru svenska grufvor sköflats af utländingar, utan att något kapitalutbyte tillföres vårt land, så böra utländska undersåtar förbjudas att inom Sverige besitta grufvor och idka grufvdrift. Om jag icke allt för rasande läst och uppfattat 68 § i gällande grufvestadga, så torde den påpekade åtgärden vara i 1884 års grufvestadga vederbörligen iakttagen genom bestämmelsen i sistnämnda paragraf, som lyder sålunda: »Utländing må icke i riket bearbeta inmutad mineralfyndighet eller idka grufvdrift, med mindre än att, på hans särskilda ansökning att få å fyndigheten eller grufvägenhet arbetet anställa och fullfölja, Konungen funnit skäligt dertill lemna bifall; och skall förty det försöks- eller grufvdrift, som utländing utan sådant medgifvande kan komma att företaga eller företaga låta, vara utan all verkan till bevarande af hans rätt i hit hänförligt afsäende; dock att hvad sålunda blifvit stadgadt icke eger tillämplighet i fråga om fyndighet eller grufvägenhet, som på grund af äldre, behörigen förvärfvad rättighet af utländing innehafves. I mutsedel, som på begäran af utländing kan varda honom meddelad, skall intagas det förbehåll, att hans rättighet att med arbete belägga och sig tillgodogöra den angifna fyndigheten är beroende på Konungens tillstånd att samma fyndighet bearbeta.»

Som det emellertid skulle blifva allt för vidlyftigt att punkt för punkt granska och bemöta den föreliggande motionen, så öfvergår jag direkt till skärskådande af det syftemål, hvartill den ärade motionären med sitt förslag vill komma: »att nemligen grufvestadgan skall undergå en revision i det syfte, att staten skall ensam förfoga öfver malm- och andra mineralfyndigheter, som hädanefter upptäckas å odisponerad kronomark, samt att Kongl Maj:t skall förbjuda all inmutning af malmfyndigheter å så beskaffad kronojord, intill dess grufvestadgan blifvit ändrad i ofvannämnda syfte.»

För att nu icke i likhet med motionären tala i förtäckta ordalag, så är det ju vida bättre att gå rakt på saken och skärskåda motionen från den synpunkt, hvarifrån den bör ses, ty det är ju lätt att inse, att förslaget åsyftar upphäfvandet af inmutningsrätten inom Vester- och Norrbottens län, ty de grufvor, som finnas på odisponere-

Om tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord.
(Forts.)

rad kronomark inom andra orter af landet, lära väl vara till största delen redan kända och inmutade.

Såsom stöd för den föreslagna undantagslagstiftningen åberopar motionären Kongl. Maj:ts förordning af den 24 maj 1872, hvilken förbjuder utfärdande tills vidare af mutsedlar å stenkolsfyndigheter.

Det kan ju icke förnekas, att jordegaren blir utsatt för många och stora olägenheter genom det intrång, inmutningsrätten åstadkommer, i synnerhet då inmutningarna beröra den odlade marken och det närmast boningshusen belägna området af ens egendom, såsom förhållandet var i Skåne under den s. k. stenkolssvindeln, då ända till 6,000 geometriska tunnland inmutades inom en enda egendom, och flera lägenheter i större eller mindre grad förstördes.

Men då nu omförmälda olägenheter beröra företrädesvis mellersta och södra Sverige, så vill det synas som det varit mera välbetänt och vida mera berättigadt, om den ärade motionären genom sitt förslag sökt att skydda nämnda delar af landet för de olägenheter, som inmutningsrätten derstädes medför. I de båda nordligaste länen förorsakar deremot inmutningsrätten ej den ringaste olägenhet, alldenstund alla afsevärda malmfyndigheter, som förekomma deruppe och äro för närvarande kända, äro belägna på kronans mark, men som den del af kronans område, inom hvilket grufvorna befinnas, utgöres af idel nakna fjell, så torde allt intrång, som tillskyndas kronan såsom jordegare eller rättare sagdt såsom innehafvare af fjell och obygdar i de nordligaste länen, vara mycket betydelselöst.

Men då man vill anföra skäl för upphäfvande af inmutningsrätten i den lappländska fjellbygden, så bör man väl ej ställa förhållandena derstädes i jemförelse med stenkolsgrufvorna i Skåne. Vi hafva i forna tider försökt oss på införande af landskapslagar, och någon återgång till dessa kan väl icke vara den ärade motionärens allvarliga afsigt!

Men om inmutningsrätten skulle borttagas i de båda nordligaste länen, huru skulle man då gå till väga för att uppsöka de malmfyndigheter, som finnas i de nordligaste länen, men till sitt läge i de ändlösa fjellen ännu äro för oss förborgade? Ingen lärer väl finna sig hugad att söka grufvor i nordens vida öken, då upptäckaren ej får upptaga, bearbeta och tillgodogöra sig de fynd, som han gjort. Med all sannolikhet skulle många underjordiska skatter länge blifva okända och obegagnade, om upptäckten och åtkomsten deraf blefve för framtiden beroende endast af jordegaren. Erfarenheten är i detta afseende upplysande. Den visar, att de allra flesta mineralstreck blifvit upptäckta, icke af egaren till jorden, utan af andra personer. Sålunda förmåles, enligt en lappske urkund, att flera af våra förnämsta grufvor med ädla metaller, såsom Falun, Sala, Svappavarta, Ljusnedal m. fl. jemte de flesta vester- och norrbotniska silfver-, koppar- och jernmalmsfält upptäckts af individer af den nomadiska stammen. Icke ett enda af de många malmfälten i de nordligaste länen är upptäckt genom någon åtgärd från kronans sida, ehuru den är ensam jordegare i de trakter, der dessa malmrikedomar äro förlagda, utan fastmer äro dessa grufvor upptäckta nästan uteslutande af våra nomader under deras ströfvande tåg öfver de skyhöga bergen, öfver de

forsande fjellbäckarne, de bedrägliga isbroarne och glasiererna, ehuru väl de för dessa värdefulla upptäckter ej skördat annan lön än otacksamhetens. Så länge de kunna minnas tillbaka hafva de mött mycken våldsamt och orättrådighet från de framträngande nya folken, och få äro de hvilopunkter, med hvilka deras minnen under denna återblick med välbehag kunna dröja. Härigenom hafva de blifvit slutna, misstänksamma och listiga. Då de tvungos till malmforsling med sina renar under den tid, bergverken i lappmarken drefvos för kronans räkning, blefvo de så omenskligt behandlade, att de hyste den största fruktan för att uppdaga nya malmledningar, och genom sammanskott af renar och penningar förmäde de upptäckarne af sådana skatter till tystnad. Men i samma mån som sedernas förädling genom civilisationen trängt fram till den undanskjutna folkstammen, och det kringvandrande herdefolket blifvit bättre och rättvisare behandladt, har dess barnsliga sinne uppmjukats, och dess enkla vanor slagit ut till värdefulla frukter, till höjande af dess anseende, till mensklighetens nytta och till civilisationens heder; ty äfven under den tjocka renskinnsudden kan påträffas ett klapande hjerta, som rymmer menskliga känslor, hvilka kräfva aktning och rättvisa. Statsmagterna hafva också på senare tider på ett berömvärdt sätt sökt att skydda den kringvrande stammens rättigheter och främjat dess andliga förkofran och dymedelst höjt dessa nomader från den låga ståndpunkt, de städe innehaft, upp på kulturens stigande bana.

Men om nu, såsom föreslagits, inmutningsrätten i de nordligaste länen skulle borttagas, till stort men för hela vårt land och uppenbar orättvisa mot befolkningen i dessa hittills missförstådda och derigenom försummade bygder, så kan man också vara förvissad, att de skatter, som inneslutas inom lappmarkens och fjellbygdens vidsträckta områden, fortfarande blifva fördolda för världen och på så sätt gå förlorade för en nyttig omsättning af mödans och flitens vexlande alster.

Den reservation, som afgifvits af utskottets ärade ordförande, går i fullkomligt samma riktning som min åsigt, och jag skulle således gerna hafva velat, i likhet med reservanten, yrka bifall till motionens första punkt, men till den andra punkten kan jag icke annat än på det bestämdaste yrka afslag, dels på grund af hvad jag nu anfört och dels på de skäl, som herr Wærn förut uttalat.

Herr Lundeberg: Ja, jag kan i mångt och mycket vara med om hvad de båda föregående talarne här hafva yttrat, om jag också måste bekänna, att jag icke förstår den siste talaren, då han säger, att jag i förtäckta ordalag här har angifvit ett syftemål, som egentligen icke tyckes tåla vid dagsljuset. Jag hoppas åtminstone, att han må vara den ende, som kommit till det resultatet, och af hvad jag nu kommer att säga hoppas jag, att herrarne litet hvar, och han med, skola komma under fund med, att jag går raka vägar och icke har något bisyftemål.

Jag kan med honom vara ense derom, att inmutningsrätten har varit till största nytta för vår bergshandtering, och jag går till och

*Om tillgödö-
görande af
mineralfynd-
ighet å viss
kronojord.
(Forts.)*

Om tillgodogörande af mineral-fyndighet å viss kronojord.

(Forts.)

med så långt, att jag vågar påstå, att det vore en olycka för oss, om vi icke hade denna inmutningsrätt, att det vore ett hårdt slag för bergsbruket, om den borttoges, ty, likasom den föregående talaren sade, anser jag, för min del, att vi hafva den att tacka för de flesta grufvor, som nu brytas, och nu mer än någonsin vore det högst betänkligt, om den fria inmutningsrätten afskaffades, ty nya grufvor inmutas nu mera sparsamt än förut, hvilket ju är ganska naturligt, då de flesta malmfält i nedersta och mellersta Sverige äro genomletade, men för öfrigt är ett bedräfligt faktum i en tid, då bergshandteringen behöfver mera malm än förut, ett behof, som sannolikt kommer att ännu mera ökas.

Den ärade talaren var orolig för, att detta skulle vara ett första steg till inmutningsrättens afskaffande, men i all verlden, det är ju icke fråga om inmutningsrättens afskaffande, det är icke ens gifvet på hand, att man önskar någon åtgärd i denna riktning, och det så mycket mindre, som det förslag jag afgifvit ej berör enskild jord, eller mark, som ligger under enskildes eganderätt, utan endast kronojord, och passar jag på tillfället att nu säga, att, huru också grufvestadgan kan blifva ändrad, min bestämda öfvertygelse likväl är, att man aldrig kommer att taga bort inmutningsrätten, icke ens på kronojord, och detta af det skäl, jag nyss anförde. Jag anser nemligen, att den fria inmutningsrätten är ett det kraftigaste medel och ett, efter mitt förmenande, nödvändigt vilkor för att vidmagthålla intresset för grufvors uppletande och upptäckande. Sålunda behöfver den föregående talaren der vid lag icke hafva någon oro, att några fördolda syftemål, från min sida åtminstone, föreligga. Men då det gäller en angelägenhet af denna ofantliga vigt, då det gäller att fatta beslut, hvilkas konsekvenser kanske komma att sträcka sig genom sekler, då torde ett uppskof på ett eller två år i afseende på inmutningsrätt på kronojord icke hafva någon betydelse. Den förste talaren sade, att denna fråga var af ofantlig vigt. Det tror jag litet hvar har klart för sig, men för att ytterligare belysa detta, torde jag få uppläsa några moment i apatitkommissionens utlåtande, som just nyss kommit oss till handa. Der står på sid. 9 — det är geologen H. Lundbohms yttrande —: »Af hvad som här anförts framgår, att MalMBERGETS vigtigaste, hittills kända apatitförekomster äro de, i hvilka mineralet uppträder intimt blandadt med magnetit, att mycket stora tillgångar finnas af en jernmalm, hvars apatithalt vexlar emellan några få och 10 à 11 procent, att jemväl en jernmalm med nära 19 procent apatit träffas i brytvärd mängd samt att en till sin utsträckning ännu okänd fyndighet håller omkring 60 procent apatit. Endast beträffande jernmalm med den högsta apatithalten samt den sistnämnda fyndigheten torde ett direkt tillgodogörande af mineralet kunna ifrågasättas, men det kräfver utan tvifvel särskild utredning, om icke lämpligast vore att på metallurgisk väg utvinna dessas fosforhalt liksom de mindre apatitrika malmernas. I hvarje fall eger emellertid apatiten så stor betydelse för den blifvande jernhandteringen härstädes, att fortsättandet af den geologiska utredningen af detta minerals förekomst och mängd synes vara i hög grad önskvärdt.» — Bergmästaren Sjögren kommer, efter en ganska vidlyftig redogörelse,

till följande slutkläm: »Det torde dock böra erinras, att apatiten i en dylik malm har högre värde än sjelfva jernmalmen». Han säger äfven, att apatiten förekommer »tätt insprängd i jernmalmen på Kirunavara, och kan fosforhalten följaktligen der tillgodogöras endast genom smältning. Hvad det ekonomiska resultatet angår, visa siffrorna, att den apatithaltiga jernmalmen kan med vinst tillgodogöras på apatit, om jernmalmen upptages till brytningspriset, samt att den i gneisen förekommande mera rena apatiten när som helst kan med vinst brytas.» — Vidare säger t. f. kommerserådet Th. Nordström »att det med nu gällande lagbestämmelser kan inträffa, att ett inom utmål förekommande men icke i sammanhang med malmfyndigheten inom utmålet befintligt värdefullt, icke inmutningsbart mineraliskt ämne kan varda oåtkomligt för så väl inmutaren som jordegaren». Det skulle sannolikt vara åtskilligt mera att åberopa ur denna berättelse, men den har så nyligen kommit oss till handa, att jag icke hunnit taga närmare kännedom derom. Af det anförda framgår emellertid alldeles tydligt, att apatitkommissionen kommit till den uppfattning, att apatiten, hvilken, såsom vi veta, är ett af de för jordbruket mest värdefulla mineral, förekommer i ymnighet i Norrbotten, ehuru tillsammans med jernmalm, hvilket gör att dess tillgodogörande i de flesta fall måste ske på metallurgisk väg i sammanhang med jernmalmen. Vi veta också, att, då grufvestadgan tillkom, vår kännedom om detta minerals användning var så obetydlig, att någon hänsyn icke togs till nämnda mineral.

Apatitens stora värde, dess förekomst tillsammans med jernmalm och grufvestadgans bestämmelser, hvilka föranleda, att äfven den svagaste jernmalm kan inmutas, torde medföra, att under den närmaste tiden en mängd inmutningar kommer att begäras, icke för jernmalmens, utan för apatitens skull, så framt icke något göres för att förekomma en sådan eventualitet. De personer, som sysselsätta sig med dylika affärer, hafva nog känsel af att något är i görningen, att en förändring i grufvestadgan är att emotse, och vilja därför hellre förekomma än förekommas.

Hvad riskera vi med ett inmutningsförbud tills vidare å kronojord? Så vidt jag kan förstå, ingenting. De malmfyndigheter, som ligga intill vårt lands nordligaste jernväg, hvilken ännu icke är färdig, äro ju samtliga redan inmutade, om vi också icke veta, hvilka de i sjelfva verket tillhöra eller skola komma att tillhöra. Har man något så när kännedom om betingelserna för en lönande malmbrytning, kan man väl förstå, att utan kommunikationer och bekväma sådana någon malmbrytning i stor skala och knappt i mindre *icke* kan förekomma, och således kan man vara viss om, att de malmberg, som nu redan äro inmutade, skola blifva de enda, som under den närmaste tiden komma att bearbetas — och dessa malmberg afses icke med min motion.

Den ärade reservanten har angifvit, att inom det område, som beröres af ifrågavarande förslag, finnes öfver 1,000 qvadratmil oundersökta bergsträckningar. Jag skulle vilja på grund af hans bevisning komma till ett annat slut än han. Det är just dessa oundersökta berg, förslaget afser. De kunna icke, i brist på kommunikationer,

Om tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord.
(Forts.)

Om tillgodogörande af mineral-fyndighet & viss kronojord.

(Forts.)

på långliga tider tillgodogöras. Vi kunna icke draga någon som helst praktisk nytta af dem. Men hvad de kunna duga till, det är till spekulationsaffärer. Hafva vi icke, mine herrar, haft nog med dylika affärer i öfre Norrland? — Öfre Norrlands så kallade herrligheter hafva framkallat en osund spekulationslusta, som i allmänhet resulterat illa. För några dagar sedan fann sig Riksdagen föranlåten att bevilja ett stort anslag för att börja få någon rättelse härutinnan. Vi veta icke, hvart detta steg kan leda, men säkert är, att det kommer att följas af många andra ganska tunga och ganska nödtvungna. Skola vi fortsätta på samma stråt? Hvad som är gjordt kan icke hjälpas; men skola äfven de fyndigheter, som möjligen ännu finnas der uppe och som icke kunna tillgodogöras i brist på kommunikationer, prisgifvas åt spekulationen — och spekulaton blir det, om staten släpper sin kontroll och icke något från dess sida vidgöres — då, mine herrar, kunna vi en vacker dag stå inför precis samma eventualitet, som nyss inträffat, eller att i följd af den vanliga svenska sorglösheten å nyo få ingripa för att ordna förhållanden, hvilka kanske icke behöft vara så intrasslade, om staten i tid sett upp, att kanske å nyo få offra millioner för att vinna reda i dessa nordliga förhållanden? Jag frågar den siste ärade talaren: hvilken nytta vi haft af den fria inmutningsrätten i *dessa trakter*, när vi se verkningsarna af den frihet, som förut varit lemnad? Innehafvarne af dessa rättigheter hafva icke kunnat begagna sig af dem på ett för fosterlandet nyttigt sätt.

Den föregående ärade talaren nämnde om de sista inmutningarna der uppe. Jag ber att såsom svar derpå få hänvisa honom till den statistik, utskottet uppställt, och af hvilken framgår, att år 1885 utfärdades 37 mutsedlar, 1886 85, 1887, då jernvägen började nalkas gruffälten, 198 och 1888 346. Under 1889 hafva icke mer än 247 mutsedlar utfärdats, men det torde bero på Kongl. Maj:ts kungörelse den 19 augusti 1889, hvilken föreskrifver, att inmutaren skall vara underkastad eventualiteten af statens möjligen blifvande sameganderätt. Denna massa af nya inmutningar manar oss, lika mycket som något annat, att inskränka rätten att inmuta å kronojord, till dess vi veta, hvad i förevarande viktiga sak bör ätgöras, och jag anser för min del, att staten icke har rätt att behandla sina egodelar så lättsinnigt, som förhållandet skulle kunna blifva, om inmutningsrätten under sakernas närvarande ordning skulle vara frigifven å kronojord. Det åligger staten att söka ordna så om sina egodelar, att det allmänna och enskilda deraf hafva den största nytta, men icke att lemna dem vind för väg.

Min öfvertygelse är således, att någon olägenhet icke kan tillföras staten af en inskränkning i inmutningsrätten, utan att det tvärt om kan blifva till skada, om densamma får fortfarande bibehållas, ty, skall det blifva en ändring i grufvestadgan, är det gifvet, att ju fleres rätt deraf beröres, desto svårare blir utredningen att verkställa, desto svårare blir ändringen att genomföra.

Den förste ärade talaren sade, att det vore väl mycket af Riksdagen att begära, det Kongl. Maj:t skulle upprätta förslag i en fråga af denna beskaffenhet. Men, mine herrar, då frågan är af en så

mångsidig beskaffenhet som denna, och det sålunda är svårt för den enskilde att tränga till botten af en dylik frågas innebörd och stora betydelse, hemställer jag vördsamt, om man icke kan hafva rätt att begära det Kongl. Maj:t och myndigheterna skola taga densamma i sin hand och framlägga förslag, som, om det också icke på en gång kan vinna Riksdagens bifall, dock kan blifva en ledning för framtida beslut.

Om tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord.
(Forts.)

Jag har redan upptagit kammarens tid allt för mycket och skall därför sluta. Jag vill endast gent emot den siste talaren nämna, att jag icke vill inlåta mig på möjligheten eller omöjligheten för bolaget der uppe att anlägga masugnar och idka bruksdrift. Det synes mig emellertid mycket tveksamt, huru vida man kan acceptera den försäkran, han gaf, att sådan var bolagets sträfvan, i synnerhet då man ser, hvilka följder uppstått af dess verksamhet. Att vi haft någon nytta af malmbrytningen är alldeles naturligt, ty brytningen har verkstälts af svenske män, som fått sin aflöning, men det är också allt; och, när vi veta, hvilken ringa penning grufvegaren fått såsom »royalty», kunna vi knappast säga, att något stort kapitalutbyte blifvit lemnadt. På de skäl, jag anført, och då det är min innerliga öfvertygelse, att en inskränkning i inmutningsrätten skulle verka till nytta och icke till skada, då jag är viss om, att, i fall Riksdagen godkänner utskottets betänkande, Kongl. Maj:t med hänsyn till sakens vikt skall vidtaga skyndsamma åtgärder för frågans ordnande, och då jag icke kan finna annat, än att här vid lag ingenting är att förlora, men mycket att vinna, dristar jag mig vördsamt yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt derunder framställda yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förvarande punkt hemställt och vidare på afslag derå, hvar efter den förra propositionen upprepades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

Jemlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

2 punkten.

Herr Bergman: Jag ber att få yrka afslag å förevarande hemställan och bifall till reservationen.

Ifrågasatt förbud mot inmutning af malmfyndighet å viss kronojord.

Herr Berg: Då jag i utskottet har reserverat mig mot det senare momentet i dess förslag, anser jag mig också böra förena mig i det här framställda yrkandet om afslag å detsamma och bifall till reservationen på de skäl, som deri äro af mig i korthet anförda. Då tiden nu är så långt framskriden, skall jag icke upptaga kammarens tid med många ord. Jag ber dock att få till min motivering för reservationen få lägga den anmärkningen, att det vore egendomligt och olyckligt, om man för understödandet och befrämjandet af bergsörelsen och lifvet i den öfre delen af Norrland skulle afskåra en

*Ifrågasatt
förbud mot
inmutning
af malmfyn-
dighet å viss
kronojord.*

(Forts.)

sådan pulsåder som inmutningsrätten — som förer de lifsvilkor, hvilka just erfordras för den ökade lifaktigheten. Likaledes vore det egendomligt, om Riksdagen skulle börja sin befrämjande verksamhet i öfre Norrland med att borttaga en hittills befintlig rätt, sedan Riksdagen med rika anslagsbeviljningar visat, att Riksdagen behjertar och vill understödja denna landsdel. Det skulle åtminstone der i orten uppfattas som en tillbakagång, och jag är förvissad om, att det också i sjelfva verket skulle så vara, ty hvad vill man egentligen vinna med, och hvilka skäl har man för att tills vidare upphäffa inmutningsrätten? Utskottet anför endast, att man för närvarande inmutar så mycket i Norrbotten, att man tager bort allt hvad som finnes der, hvarigenom det skulle inträffa, att de förändringar i grufvestadgan, som äro nödvändiga och man nu står på väg att införa, skulle blifva värde- och betydelselösa, om man icke nu tills vidare förhindrade all inmutning. För öfrigt tillägger utskottet, att denna suspension icke skulle hafva något att betyda, när den icke skulle hafva längre varaktighet än till nästa riksdag. Båda dessa skäl, liksom de öfriga, som i motionen äro anförda, hvilat, enligt min mening, på en missuppfattning. För att börja med det sista skälet, vet hvar och en i denna kammare, huru som en så genomgripande förändring i grufvestadgan, som den ifrågasatta, visserligen icke låter sig genomföra till nästa riksdag, säkerligen icke på fyra eller fem år och kan hända icke på dubbla den tiden. Hvad beträffar inmutningarnas omfattning och talrikhet, är det ett faktum, att densamma varit långt större under andra perioder än hvad nu är förhållandet. För öfrigt betyda inmutningarna i sjelfva verket ingenting annat än lika många försök, hvilka helt naturligt ofta måste i sig sjelfva innebära ett misslyckande. De äro dock de enda medlen att bringa i dagen våra rikedomar, och i det afseendet hafva vi, såsom det här en gång förut nämnts, ändock gjort allt för litet. Vi arbeta i Sverige för litet. Vi göra för litet, särskildt för det ekonomiska framåtskridandet. Man kan möjligen, såsom den näst föregående talaren, säga, att, då något göres just i den riktningen, detta är osund spekulation, men, mine herrar, man bygger icke 20 mils jernväg för ingenting, och man kan icke kalla en spekulation, som har till följd att 20 mils jernväg inom Norrland blir byggd, för osund. Jag åtminstone skall med öppna armar emottaga den in- eller utländske man, som vill på spekulation i det åt mig nådigst anförtrödda länet bygga 20 mils jernväg. Det är icke i den delen, som osundhet har förefunnits, utan det är helt andra omständigheter — hvilka det här icke är platsen och tiden att beröra — som gjort att den afsedda spekulationen gått omkull. De höra icke direkt till grufvefrågan. Tvärt om är den spekulationsanda, som nu uppkommit, ett glädjande bevis på vakenhet. Endast derigenom kunna våra fördolda rikedomar upptäckas. Svenskarne hafva icke med jernvägskommunikationer försett ifrågasvarande landsdel, utan utlänningarne hafva tagit första steget. Vi hafva icke heller, vare sig geologiskt eller på annat sätt, sökt utforska samma land förr än »Exploration companys» och dylika utländska tillställningar började bildas för att taga vara på dess skatter. Då vi således hittills — hädanefter är jag förvissad om att äfven

staten enligt upprepade ansökningar från denna ort kommer att utsända undersökningskommissioner — icke i dessa riktningar uträttat något af betydelse men vi ändock åt den enskilde lemnat åtminstone en väg öppen, på hvilken han och spekulationen kan upptäcka våra förborgade rikedomar, så vore det egendomligt om vi äfven skulle tilltappa denna utväg. Det skulle synas mig få utseende af missusamhet. Då man icke vill och icke kan tillgodogöra sig dessa rikedomar sjelf, vill man ej heller att någon annan eller menskligheten skall få någon nytta af dem. Jag tror därför att det är lika nödvändigt som klokt att oafbrutet och oförändradt bibehålla denna inmutningsrätt. Någon annan fara, än att det möjligen under tiden kan påträffas en och annan större dyrbarhet, finnes icke. Här har talats om apatiten och dess förekomstsätt i blandning med magnetit m. m. Ja, vill någon offra penningar på att leta apatit, så har han gjort en allmännyttig och storartad uppoffring, ty han står gent emot staten på dess mark rattslös. Han har icke den minsta juridiska rätt till det upptäckta, utan är helt och hållet öfverlemnad åt statens godtycke. Om personer vilja offra insigt, arbete och kapital för att på kronans mark åt kronan upptäcka storartade rikedomar, finnes det då rim och reson i att förhindra detta? Jag har vågat uppmana personer dertill, ty jag vet, att den enskilde vetenskapsmannens och spekulantens rätt, hans arbete och uppoffringar, då det gäller kronan, alltid komma att respekteras. Derfor tror och hoppas jag, att I, mine herrar, alle insen, att det måste vara för staten och alla parter fördelaktigt, att den enskilde mannen i denna del, liksom med afseende på alla andra mineralfyndigheter, får fortsätta att spekulera och arbeta på att göra upptäckter af nya grufvor.

På dessa och de i reservationen anförda skäl yrkar jag bifall till reservationen och afslag å andra moment af utskottets hemställan.

Herr Lundström: Då jag i utskottet tillstyrkt äfven det sista momentet af utskottets förslag, torde det tillåtas mig att bemöta några af de anmärkningar, som deremot blifvit framställda. Dessa anmärkningar hafva egentligen rigtats mot ett fullständigt upphäfvande af inmutningsrätten; men derom är ju icke fråga, utan endast om ett suspenderande af samma rätt under tiden, intill dess den i första momentet föreslagna förändringen kunnat hinna blifva genomförd. Den siste ärade talaren, utskottets ordförande, anmärkte att denna tid skulle kunna blifva ganska lång och suspensionen således kunna räcka länge, men på samma gång har han varit med om det första momentet, deri utskottet föreslår att begära det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och redan för nästkommande Riksdag framlägga förslag till den ifrågasatta förändringen. Då ansåg han således, att denna förändring kunde till nästa år medhinnas. Vidare nämnde han, att inmutningarne varit betydligt talrikare förr än nu. Det är mycket riktigt. Enligt några utdrag, jag gjort ur kongl. kommerskollegii berättelser rörande bergshandteringen, uppgingo inmutningarne i det norra distriktet, derom vi nu egentligen tala, år 1881 till 179, 1882 till 172 och 1883 till 457. De stego således högst betydligt det sistnämnda året och minskades sedan åter under de följande

*Ifrågasatt
förbud mot
inmutning
af malmfyndighet å viss
kronojord.
(Forts.)*

åren. Hvad var det som föranledde att så många inmutningar egderum 1883? Jag undrar, om icke orsaken härtill var den, att då förelåg förslag till den nya grufvestadga, som sedermera antogs 1884. Någon särdeles stor våda synes icke vara förenad med att suspendera rätten till inmutning på ifrågavarande mark under ett eller, låt vara, ett par år. De fyndigheter, som redan äro kända der, äro nemligen så många och så stora, att jag tror det vi under denna tid hafva fullt göra med att ordna arbetena för deras tillgodogörande på någorlunda lämpligt sätt. Då dertill kommer att de inmutningar, som nu göras, hufvudsakligen afse gamla, förut kända fyndigheter och icke nyupptäckta sådana, kan jag icke tro, att någon särdeles stor skada skall uppkomma af ett inmutningsförbud under den ifrågasatta korta tiden och anhåller därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Annerstedt: Ingressen till grufvestadgan den 16 maj 1884 har följande lydelse: »Vi Oscar etc. etc. göre veterligt: att, sedan Vi genom proposition af den 12 sistlidne januari inhemtat Riksdagens yttrande öfver ett samma proposition bilagdt förslag till förnyad grufvestadga, och Riksdagen *för sin del* antagit förslaget med några uppgifna mindre ändringar, hafve Vi funnit godt i nåder stadga som följer.» Häraf framgår att Riksdagen år 1884 tydligen uttalat, att, efter Riksdagens åsigt, grufvestadgan är af civillags natur. I följd häraf är det klart, att den nu ifrågasatta lagförändringen icke bör åstadkommas i den form, som tillfälliga utskottet här föreslagit, och då det icke torde vara skäl, att Riksdagen år 1890 gifver dementi åt sitt eget uttalande för sex år sedan, så vågar jag, för min del, anhålla om afslag å ifrågavarande punkt.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt och sedan på afslag derå, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Anmäldes och bordlades särskilda utskottets för behandling af förslag angående ändrade bestämmelser med afseende på de allmänna läroverken och pedagogierna memorial n:o 6, angående aflöning åt utskottets tjänstemän och vaktbetjening.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Fröberg* under åtta dagar från den 17 i denna månad och herr *Brehmer* under åtta dagar från och med morgondagen.

Justerades sju protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,04 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Fredagen den 16 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Anmäldes och bordlades:

statsutskottets utlåtanden:

n:o 6 a, i anledning af Kongl. Maj:ts, i statsverkspropositionen under femte hufvudtiteln gjorda framställning angående sjökrigsskolan;

n:o 9 a, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde hufvudtiteln gjorda framställningar, angående anslag dels å ordinarie stat till »allmänna läroverken» och till »pedagogier och folkskolor» dels ock å extra stat till »allmänna läroverken och pedagogierna»; samt

n:o 73, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster;

bevillningsutskottets betänkande n:o 15, angående beräkning af vissa bevillningar för år 1891; äfvensom

sammansatta banko- och lagutskottets memorial n:o 2, angående ersättning till utskottets kansli.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse till Konungen:

n:o 75, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående byte af mark mellan kronan och Örebro stad;

n:o 76, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående af-söndring af jord från indragna militiebostället Bjuf n:o 3 i Malmöhus län; samt

n:o 77, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel för inköp af jernvägen mellan Luleå och norska gränsen.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 7,03 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Lördagen den 17 maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m., och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Justerades protokollet för den 10 i denna månad.

Anmäldes och bordlades bankoutsrottets memorial n:o 18, med förslag till bestämmelser i bankoreglementet med anledning af Riksdagens beslut om inrättande af ett afdelningskontor af riksbanken i Hernösand m. m.

Föredrogos statsutskottets nedannämnda under gårdagen bordlagda utlåtanden:

n:o 6 a, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte hufvudtiteln gjorda framställning angående sjökrigsskolan.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

n:o 9 a, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde hufvudtiteln gjorda framställningar angående anslag dels å ordinarie stat till »allmänna läroverken» och till »pedagogier och folkskolor», dels ock å extra stat till »allmänna läroverken och pedagogierna».

1 och 2 punkterna.

Lades till handlingarna.

3 punkten.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

n:o 73, angående beräkningen af statsverkets inkomster.

1 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

2 punkten.

Lades till handlingarna.

Vid föredragning af bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda betänkande n:o 15, angående beräkning af vissa bevilningar för år 1891, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda betänkande hemställt.

Vid föredragning af sammansatta banko- och lagutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 2, angående ersättning till utskottets kansli, biföll kammaren hvad utskottet i memorialet hemställt.

Vid föredragning af särskilda utskottets för behandling af för slag angående ändrade bestämmelser med afseende på de allmänna läroverken och pedagogierna nästlidne dag bordlagda memorial n:o 6, angående aflöning åt utskottets tjänstemän och vaktbetjening, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemställt.

*Om tillfälle
för mindre
bemedlade
att bilda
egna
jordbruk.*

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 15 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 16, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående möjligheten att bereda tillfälle för mindre bemedlade att bilda egna jordbruk.

Herr Tamm, Hugo: Såsom herrarne finna af detta betänkande, har Andra Kammaren, med afslag å sitt fjerde tillfälliga utskotts kläm, i stället bifallit förevarande motion. Men när man i betänkandet efterser hvad motionen innehåller, finner man att en eftersats är borttappad i den i motionen gjorda hemställan. Jag ber att få läsa upp densamma. Motionären föreslår: »det Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huru vida icke genom statsmagternas försorg tillfällen kunde beredas dem bland våra mindre bemedlade och obemedlade samhällsmedlemmar, som sådant önska, att på vilkor, som gjorde det för dem möjligt att, hufvudsakligen på inom fäderneslandet ännu befintliga stora odlingsbara utmarker, bilda egna jordbruk, utan att statsverket derigenom blefve synnerligen betungadt, utom möjligen för väganläggningar och stora vattenafledningar». Här fattas ju verbum till det första *att* och jag vet icke hvad motionärens mening varit att der insätta. Skall man bifalla motionen, blir det nödigt att skrifva den, så att det blir begriplig svenska. Det går väl icke an att skicka in till Kongl. Maj:t en skrifvelse, der en eftersats saknas. Jag skall icke ingå i granskning af motionens innehåll, utan har endast velat påpeka att den oegentliga formen gör att jag måste för närvarande yrka afslag å densamma.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, att i afseende på nu förevarande utlåtande endast yrkats, att utskottets hemställan skulle afslås.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet hemställt och vidare på afslag derå; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr vice talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Wallberg* under sex dagar från den 19 i denna månad, herr *Lundström* under fem dagar från och med nämnda dag samt herr *Behm* under sex dagar från denna dag.

Justerades fem protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 11,17 f. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Lördagen den 17 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Anmäldes och bordlades statsutskottets memorial n:o 74, angående statsregleringen för år 1891.

Upplästes och godkändes sammansatta banko- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 78, till Konungen, angående ändring af § 4 i lagen för rikets ständers bank.

Upplästes och godkändes bankoutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser:

n:o 79, till Konungen, angående ändringar uti instruktionen för Riksdagens revisorer vid riksbankens afdelningskontor i orterna;

n:o 80, till Konungen, med reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning; samt

n:o 81, till fullmäktige i riksbanken, med öfverlemnande af bankoreglementet.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 82, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående uppförande af ett kasernetablissemant i Jemtland för en artilleridivision.

Justerades tre protokollsutdrag på denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 8,05 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Söndagen den 18 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 11 i denna månad.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 74 och bankoutskottets samma dag bordlagda memorial n:o 18.

Kammaren åtskildes kl. 2,45 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Måndagen den 19 Maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 12 i denna månad.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 55, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. civildepartementet; och

n:o 58, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 89, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förändrade bestämmelser i fråga om denaturering af bränvin.

Upplästes och godkändes Riksdagens första särskilda utskotts förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 88, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 17, angående ändrade bestämmelser med afseende på de allmänna läroverken och pedagogierna.

Herr greffen och talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 17 och 18 innevarande månad bordlagda memorial n:o 74, angående statsregleringen för år 1891.

1—3 punkterna.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

4 punkten.

*Afsättande
af medel för
arbetares
olycksfalls-
försäkring
m. m.*

Herr Treffenberg: Då jag nu erhållit ordet i denna fråga, är det, såsom kammaren nog lär kunna förstå, icke i afsigt att söka åstadkomma någon ändring i utskottets hemställan, utan i främsta rummet för att beklaga, om förhållandena varit sådana, att statsutskottet ansett sig nödsakadt att ända tills nu egna behandling åt min motion, som äfven öfverensstämmer med en annan motion, som blifvit väckt i medkammaren.

Vidare får jag tillkännagifva, att jag icke kan biträda statsutskottets åsigt derom, att tiden ännu icke är inne, att, äfven i den utsträckning jag föreslagit, bilda fonder till arbetareförsäkringsfrågornas lösning, utan att jag fortfarande anser, att det verkligt är hög tid för Riksdagen att göra detta.

Slutligen ber jag att få uttala den önskan, att framtiden måtte gifva statsutskottet rätt och mig orätt i denna sak. Jag har intet vidare att tillägga.

Herr Sandberg: Jag ber endast att få instämma med herr Treffenberg, och anhåller, att detta måtte blifva till protokollet anteckadt.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande punkt hemstält.

5—12 punkterna.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 17 och 18 i denna månad bordlagda memorial n:o 18, med förslag till bestämmelser i bankoreglementet med anledning af Riksdagens beslut om inrättande af ett afdelningskontor af riksbanken i Hernösand m. m., biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemstält.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 83, angående inskränkning i den rätt till försäljning af malt-drycker, som tillkommer tillverkare af sådana drycker;

n:o 84, angående utsträckning till samtliga lappområden i riket af gällande förbud mot införsel af spirituosa i lappmarkerna; samt

n:o 85, angående inskränkning af skyldigheten att förrätta syner å indelta arméns torp;

dels ock till paragrafer i riksdagsbeslutet;

n:o 24, angående hvilande grundlagsändringsförslag;

n:o 25, angående ändrad lydelse af 15 kap. i § rättegångsbalken;

n:o 26, angående ifrågasatta ändringar i 50, 70, 72, 98 och 109 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen;

n:o 27, angående stämpelafgiften;

n:o 28, angående villkoren för försäljning af bränvin;

n:o 29, angående tullbevillningen;

n:o 30, i fråga om väckt förslag till förordning angående försäkring för olycksfall i arbetet; samt

n:o 31, angående begärdt anslag till en riksförsäkringsanstalt.

Justerades fem protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 11,20 f. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Måndagen den 19 Maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades ytterligare ett protokollsutdrag för sammanträdet på förmiddagen.

Anmälades och bordlades:
statsutskottets memorial n:o 75, med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret; och
bevillningsutskottets betänkande n:o 16, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummas utgörande.

Kammaren åtskildes kl. 7,02 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Tisdagen den 20 Maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m., och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Justerades protokollet för den 13 i denna månad.

Upplästes och godkändes sammansatta stats- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 87, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts i propositionen n:o 8 framställda förslag till lag angående skyldighet att anskaffa och underhålla bostad eller lemna hyresersättning åt provinsialläkare.

Efter föredragning af statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 75, med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret, biföll kammaren utskottets i memorialet gjorda hemställan.

Vid föredragning af bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda betänkande n:o 16, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummas utgörande, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda betänkande hemställt.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 54, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel;

n:o 56, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. finansdepartementet;

n:o 57, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. ecklesiastikdepartementet; samt

n:o 86, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ordnande af den allmänna och enskilda helso- och sjukvården i riket.

Herr vice talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7 e. m.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 11,12 f. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Tisdagen den 20 Maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial:
n:o 76, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret; och
n:o 77, angående den nya riksstaten.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 92, angående beräkningen af statsverkets inkomster; samt
n:o 93, angående statsregleringen för år 1891 och sättet för anvisande af vissa anslagsbelopp.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 91, till Konungen, angående bevilning af fast egendom samt af inkomst.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag
dels till Riksdagens skrivelse, n:o 90, till Konungen, angående
ändring i grufvestadgan i fråga om dispositionsrätten öfver mineral-
fyndigheter å viss kronojord;
dels ock till paragrafer i riksdagsbeslutet:
n:o 32, i fråga om tillägg till förordningen angående sparbanker
den 1 oktober 1875;
n:o 33, angående ändrade bestämmelser rörande ekonomisk be-
sigtning å kronojord;
n:o 34, angående ändring i vissa delar af strafflagen och af straff-
lagen för krigsmagten den 7 oktober 1881;
n:o 35, angående ändring i gällande stadganden om fängelsestraffs
verkställande;
n:o 36, angående förmånsrätt för arbetares fordran å ogulden
arbetslön;
n:o 37, i fråga om förklaring af 17 kap. 6 § handelsbalken an-
gående företrädesrätt till betalning för tionde;
n:o 38, i fråga om förnyade förordningar angående Sveriges all-
männa hypoteksbank och angående de allmänna grunder, som vid
hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efter-
rättelse lända;
n:o 39, i fråga om tillägg till förordningen angående en post-
sparbank för riket den 22 juni 1883;
n:o 40, angående ändring af § 4 i lagen för rikets ständers bank;
n:o 41, angående ändringar uti instruktionen för Riksdagens revi-
sor vid riksbankens afdelningskontor i orterna;
n:o 42, angående reglemente för riksbankens styrelse och för-
valtning;
n:o 43, angående disposition af besparingarna å hufvudtitlarne;
n:o 44, angående beräkningen af riksgäldskontorets utgifter och
inkomster; samt
n:o 45, angående statsregleringen.

Justerades ytterligare fyra protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 7,09 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Onsdagen den 21 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 14 i denna månad.

Vid föredragning af statsutskottets nedannämnda under gårdagen bordlagda memorial:

- n:o 76, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret, och
- n:o 77, angående den nya riksstaten, biföll kammaren hvad utskottet i dessa memorial hemställt.

Justerades ett protokollsutdrag härom.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

- n:o 94, angående upprättadt nytt reglemente för riksgäldskontoret; samt
 - n:o 95, med ny riksstat.
-

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

- n:o 48, angående åtskilliga på grund af § 89 regeringsformen väckta frågor;
- n:o 49, angående kreditivsummorna;
- n:o 50, angående inköp af jernvägen mellan Luleå och gränsen mot Norge;
- n:o 51, angående ny aflöningsstat för provinsialläkare;
- n:o 52, i fråga om väckt förslag till lag angående skyldighet att anskaffa och underhålla bostad eller lemna hyresersättning åt provinsialläkare;
- n:o 53, angående föreslagna ändringar i gällande bestämmelser i fråga om allmänna läroverken och pedagogierna;
- n:o 54, angående förändrade bestämmelser i fråga om denaturering af bränvin;

n:o 55, angående bevilning af fast egendom samt inkomst;
äfvensom
n:is 46 och 47, angående statsregleringen.

Justerades ytterligare två protokollsutdrag för denna dag.

Enär samtliga ärenden för dagen nu blifvit handlagda, hemstälde herr grefven och talmannen, att anslag, som före kl. 2 e. m. utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 på aftonen, måtte få nedtagas.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Tillkännagafs, att Kongl. Maj:t lätit genom offentligt anslag bjuda och kalla Riksdagens samtliga ledamöter att torsdagen den 22 innevarande månad, efter förrättad gudstjenst, sig å rikssalen infinna för att enligt 36 § riksdagsordningen af Kongl. Maj:t i nåder hemförlofvas.

Kammaren åtskildes kl. 2,45 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Torsdagen den 22 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 10,30 f. m.

Justerades protokollet för den 15 i denna månad.

Herr grefven och talmannen samt kammarens ledamöter afgingo kl. 10,48 f. m. till storkyrkan, der riksdagspredikan hölls af pastorsadjunkten i Hedvig Eleonora församling J. Rosenius. Efter gudstjenstens slut begaf kammaren sig till rikssalen, der jemväl Andra Kammaren infann sig. Sedan herr statsrådet och chefen för civildepartementet Groll uppläst Kongl. Maj:ts nådiga förordnande för hans excellens herr statsministern friherre Åkerhielm att å Kongl. Maj:ts vägnar avsluta riksdagen, samt herrar talmännen, hvar för sig, framfört kamrarnes undersåtliga välönsknigar, och riksdagsbeslutet blifvit af herr statsrådet och chefen för civildepartementet uppläst, förklarade, å Kongl. Maj:ts vägnar, hans excellens herr statsministern 1890 års lagtima riksdag vara avslutad.

Efter det kammarens ledamöter återkommit till samlingsrummet och der intagit sina platser, uppstod grefve *Lagerbjelke* från talmansstolen och yttrade:

Mine herrar! Då vi nu efter avslutad riksdag åtskiljas, anhåller jag att till kammaren få frambära min vördnadsfulla tacksägelse för den vänskap och det förtroende, som här kommit mig till del och hvaraf hågkomsten alltid skall hos mig lefva i ett tacksamt minne; likasom jag lika vördsamt anhåller att hos eder, mine herrar, få vara i en välvillig åtanke bibehållen.

Detta tal besvarades af herr *Wærn* i följande ordalag:

Herr grefve! Under en lång följd af år hafva de sista ord, som här blifvit sagda, varit en tacksägelse till eder. Jag anhåller således

att åter få frambara vår upprigtiga och varma tack för det utmärkta sätt, den stora skicklighet samt osparda möda, hvarmed ni ledt våra förhandlingar, jemte en hjertlig önskan att vid nästa riksdag få återse eder på den plats, som ni så värdigt beklädt.

Jag anhåller, att vi städse må i eder vänliga hägkomst vara inneslutne.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 12,15 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
